

આત્મધર્મ

વર્ષ ૩૧

સાયંગ અંક ૩૬૪

Version History

Version Number	Date	Changes
001	Apr 2005	First electronic version.

મહાવીર નિવાણનું અઠીહજારમું મંગલવર્ષ

ફ પદ્મારો વીરપ્રભુ ભગવાન ફ

તંત્રી : પુરુષોત્તમદાસ શિવલાલ કામદાર * સંપાદક : બ્ર. હરિલાલ જૈન
વીર સં. ૨૫૦૦ મહા (લવાજભ : ચાર રૂપિયા) વર્ષ ૩૧ : અંક ૪

૩ શ્રી જિનવાણીનું સ્તવન

વીરનાથ તીર્થકર એ તો જાણે ચૈતન્યશાંતિના હિમાલય છે, ને એ હિમાલયમાંથી નીકળેલો શાંતરસનો પ્રવાહ જિનવાણીમાં ભર્યો છે, તે ભવ્યજીવો ઉપર મહાન ઉપકાર કરી રહ્યો છે. જિનવાણીનો ઉપકાર પ્રસિદ્ધ કરવા આપણે પરમાગમમંદિર સ્થાયું છે, તેના ઉત્સવ પ્રસંગે મંગળરૂપે જિનવાણીની સ્તુતિ અણી આપી છે.

વીર-હિમાચલતેં નિકરી ગુરુ ગૌતમકે મુખ-મુંડ ઢરી હૈ;
 મોહ-મહાચલ બેદ ચલી, જગકી જડતા-તપ દૂર કરી હૈ;
 જ્ઞાનપયોનિધિ માંણી રલી, બહુ બેદતરંગનિસોં ઉછરી હૈ,
 તા શુચિ શારદ ગંગાનથી પ્રતિ મૈં અંજુલિ કર શીશ ધરી હૈ. (૧)
 યા જગમંદિરમેં અનિવાર અજ્ઞાન-અંધેર છ્યો અતિ ભારી,
 શ્રી જિનકી ધુનિ દીપશિખાસમ જો નહિ હોત પ્રકાશનહારી;
 તો કિસ ભાંતિ પદારથ પાંતિ કહાં લહતે રહતે અવિચારી,
 યા વિદ્ય સંત કહે ધનિ હૈ ધનિ હૈ જિનવૈન બડે ઉપકારી.

અહો જિનવાણી-ગંગા ! પદાર્થ સ્વરૂપ દેખાડીને તે મોટો ઉપકાર કર્યો છે. વિપુલાચલ પર બિરાજમાન વીરનાથ તીર્થકરરૂપી હિમાલયમાંથી નીકળીને ગૌતમગુરુના મુખરૂપી કુંડમાં તું અવતરી; મોહરૂપી મહાપર્વતને ભેટીને તું આગળ ચાલી; જગતની જડતાને અને આતાપને તેં દૂર કર્યા; પછી કુંદકુંદાચાર્ય વગેરે સંતોના શુત્રજ્ઞાનરૂપી સમુદ્રમાં તું રેલાણી, ને અંગ-પૂર્વના અનેક બેદરૂપ આનંદમય તરંગથી તું ઊછળી...આવી પવિત્ર જ્ઞાનમય ગંગાનથી પ્રયે હું જ્ઞાનની અંજલિ કરીને મસ્તકે ચડાવું છું; અર્થાત્ જિનવાણીને હું મસ્તકે ચડાવું છું.

જિનવાણીને ગંગાની ઉપમા આપીને સ્તુતિ કરી; પણ એટલેથી સંતોષ ન થયો, એટલે બીજી ઉપમા દીપકની આપીને સ્તુતિ કરે છે : આ જગતના જીવોમાં અત્યંત ભારે ઘોર અજ્ઞાનઅંધકાર છવાઈ ગયો છે, તેમાં દીપશિખાસમાન પ્રકાશ કરનારી શ્રી જિનધ્યનિ જો ન હોત તો જ્યાદિ પદાર્થોનું સ્વરૂપ કઇ રીતે ઓળખત ! અને કયાં સુધી અજ્ઞાની-અવિચારી રહેત ? અહો, જિનવાણીનો મોટો ઉપકાર છે કે તેણે પદાર્થોનું સ્વરૂપ બતાવ્યું. તેથી સંત કહે છે કે હે માતા ! તને ધન્ય છે ! ધન્ય છે !

: મહા : ૨૫૦૦

આત્મધર્મ

: ૧ :

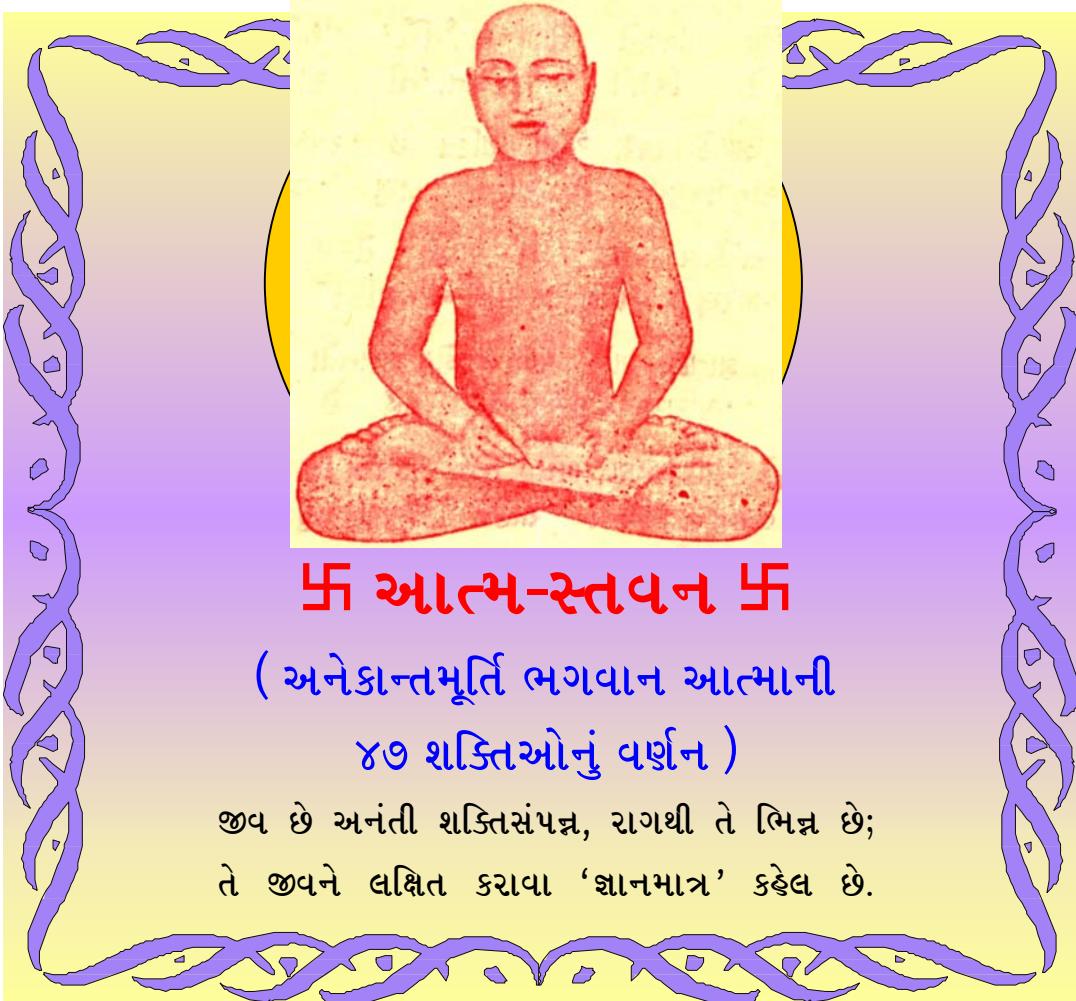
વાર્ષિક
લવાજમ
ચાર રૂપિયા

વીર સં. ૨૫૦૦
મહા

Feb. 1974

* વર્ષ ૩૧ : અંક ૪ *

ॐ આત્મ-સ્તવન् ॐ

(અનેકાન્તમૂર્તિ ભગવાન આત્માની
૪૭ શક્તિઓનું વર્ણન)

જીવ છે અનંતી શક્તિસંપત્તિ, રાગથી તે બિન્ન છે;
તે જીવને લક્ષિત કરાવા 'જ્ઞાનમાત્ર' કહેલ છે.

એક શાનમાત્ર જ ભાવમાં શક્તિ અનંતી ઊછળે;
અણી વર્ષાવે તે શક્તિને ભવિ જીવ જાણો તેણને.

‘જીવત્વ’થી જીવે સદા જીવ ચેતતો ‘ચિત્ત’ શક્તિથી;
‘દૃશ્ય’ શક્તિથી હેખે બધું ને જાણતો વળી ‘જ્ઞાન’થી.

આકુળ નહિ ‘સુખ’ શક્તિથી, નિજને રચે નિજ ‘વીર્ય’થી;
‘પ્રભુતા’ વડે શોભિત ને વ્યાપક છે ‘વિભુ’ શક્તિથી.

સામાન્ય હેખે વિશ્વને તે ‘સર્વદર્શિ’ શક્તિ છે;
જાણે વિશેષે વિશ્વને ‘સર્વજ્ઞતા’ની શક્તિ છે.

જ્યાં આવી જળકે વિશ એવી શક્તિ છે ‘સ્વર્ચાત્વ’ની;
છે સ્પષ્ટ-સ્વાનુભવમયી તે શક્તિ જાણ ‘પ્રકાશ’ની.

‘વિકાસમાં સંકોચ નહિ’ તે શક્તિ તેરમી જાણવી;
‘નહિ કાર્ય-કારણ’ કોઈનું એવી જ શક્તિ આત્મની.

જે શૈયનો જ્ઞાતા બને વળી શૈય બનતો જ્ઞાનમાં,
તે શક્તિને ‘પરિણામ્ય-પરિણામક’ કહે છે શાસ્ત્રમાં.

‘નથી ત્યાગ કે નથી ગ્રહણ’ બસ ! નિજસ્વરૂપમાં સ્થિત જીવ છે;
સ્વરૂપે પ્રતિષ્ઠિત જીવની શક્તિ ‘અગુરુલઘુત્વ’ છે.

‘ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવ’ શક્તિથી જીવ કમ-અકમ વૂતી ધરે,
‘પરિણામશક્તિ’થી સત્પણું ત્રણકાળમાં તે નહિ ફરે.

નહીં સ્પર્શ જાણો જીવમાં આત્મપ્રદેશ ‘અમૂર્ત’ છે;
કર્તા નથી પરભાવનો એવી ‘અકર્તૃ’શક્તિ છે.

ભોક્તા નથી પરભાવનો એવી ‘અભોક્તૃ’ શક્તિ છે;
‘નિષ્ઠિયતા’રૂપ શક્તિથી આત્મપ્રદેશ નિસ્પંદ છે.

અસંખ્ય નિજ અવયવ થકી ‘નિયતપ્રેદેશી’ આત્મ છે; તે શરીરમાં નથી વ્યાપતો ‘સ્વધર્મ-વ્યાપક’ શક્તિ છે.

સ્વ-પરમાં જે સમ, અને વિસમ, વળી છે મિશ્ર જે ત્રણવિધ એવા ધર્મને નિજશક્તિથી આત્મા ધરે.

જીવ નંત ભાવો ધારતો ‘અનંતધર્મ’ની શક્તિથી; તત ને અતત્પણું સાથ વરતે ‘વિરુદ્ધધર્મ’ની શક્તિથી.

જે જ્ઞાનનું તદ્વ્ય-ભવન તે ‘તત્ત્વ’ નામની શક્તિ છે; વળી અતદૃપ પરિણમન જીવનું તે ‘અતત્ત્વ’ શક્તિ છે.

બહુ પર્યાયોમાં વ્યાપતો પણ એક દ્રવ્યપણો રહે; નિજસ્વરૂપની ‘એકત્વ’શક્તિ જાણી જીવ શાંતિ લહે.

છે એક દ્રવ્ય જ જીવ ‘અનેક’ પર્યાદૃપ બને, સ્વ-પર્યાયોમાં વ્યાપતો જીવ સુખી જ્ઞાની સિદ્ધ બને.

છે ‘ભાવ-શક્તિ’ જીવની સત્ત્રૂપ અવસ્થા વર્તતી; વળી અસત્ત્રૂપ છે પર્યાયો ‘અભાવ-શક્તિ’ જીવની.

‘ભાવનો તો અભાવ’ થાય, ‘અભાવનો વળી ભાવ’ રે, એ શક્તિ બંને એકીસાથે જ્ઞાનમાં તું જાણજે.

વળી ‘ભાવ તે તો ભાવ’ ને ‘અભાવ તેણ અભાવ’ છે, એવા સ્વભાવે જીવ ચેતક નિજગુણો દેખાય છે.

નહિ કારકોને અનુસરે એવો જ ભવતો ‘ભાવ’ છે; ને કારકોને અનુસરે તો તેની ‘ક્રિયાશક્તિ’ છે.

નિજ ‘કર્મ-શક્તિ’થી આત્મા સિદ્ધરૂપ ભાવ જ પામતો; વળી ‘કર્તૃ-શક્તિ’ના બળે પોતે જ ભાવકરૂપ થતો.

જે શાનરૂપ છે શુદ્ધભાવો તેણું જે ભવન છે,
આત્મા સ્વયં તે ભાવનું ઉત્કૃષ્ટ સાધન થાય છે.

તુજ 'કરણ-શક્તિ' જાણ રે ! તું બાધ્યસાધન શોધ મા !
આત્મા જ તારો કરણ છે,-પછી વાત બીજી પૂછ મા..

આત્મા વડે નિજઆત્મને જે શાનભાવ અપાય છે.
તેને ગ્રહે છે આત્મા-એ 'સંપ્રદાન' સ્વભાવ છે.

ઉત્પાદ-વ્યયથી ક્ષણિકતા પણ ધ્રુવની હાનિ નહીં,
સેવો સદા સામર્થ્ય એવું 'અપાદાન'નું આત્મમાં.

ભાવ્યરૂપ જે શાનભાવો પરિણામે છે આત્મમાં,
આત્મા જ તેનું 'અધિકરણ' ભાખ્યું અહો ! જિનવચનમાં.

છે 'સ્વ અને સ્વામિત્વ' મારું માત્ર નિજસ્વભાવમાં,
નિજભાવથી કો અન્યમાં છે સ્વત્વ મારું નહિં કદા.

અનેકાંત છે જયવંત અહો ! નિજશક્તિને પ્રકાશતો,
શક્તિ અનંતી માહરી મુજ શાનમાં જ સમાવતો.

શાનલક્ષણ ભાવ સાથે અનંત ભાવો ઉલ્લસે,
અનુભવ કરું એનો અહો ! વિભાવ કોઈ નહીં દીસે.

જિનમાર્ગ આ પામ્યો અહો, શ્રી ગુરુ-વચન પ્રસાદથી,
અંદર નીછાળ્યું રૂપ ચેતન, પાર જે પરભાવથી.

નિજ શક્તિને પામ્યો અહો શ્રી સમયસાર-પ્રસાદથી,
નિજશક્તિનો વૈભવ અહો ! આ પાર છે પરભાવથી.

: મણ્ણા : ૨૫૦૦

આત્મધર્મ

: ૫ :

જી એક જ્ઞાયક.....પિંડલો હું આત્મા,
અનંત ગંભીરતા ભરી મેં દેખિયા પરમાત્મા.

આશ્ર્ય અદ્ભુત થાય છે નિજ વિભવને નીણાળતાં,
આનંદમય આહૃલાદ ઉછળે ફરી ફરીને ધ્યાવતાં.

અદ્ભુત અહો ! અદ્ભુત અહો ! છે વિજયવંત સ્વભાવ આ,
જ્યવંત છે મુજ ગુરુ-વહાલા નિજ નિધાન બતાવિયા.

સમયસારમાં અમૃતચંદ્રસૂરિએ વર્ણવેલી ચૈતન્યની ૪૭
શક્તિઓ જ્યારે-જ્યારે પ્રવચનમાં વંચાય છે ત્યારે-ત્યારે
ગુરુદેવના હૈયામાં શ્રુત-સાગર ઝીલોળે ચડે છે, ને
જ્ઞાનસમુક્રને વલોવીને તેમાંથી અધ્યાત્મરસનું અમૃત કાઢે
છે. તે અમૃતનો અપૂર્વ સ્વાદ ચાખતાં જે આનંદ થાય છે
-તેની શી વાત ! તે આનંદઉર્મિ આ ‘આત્મ-સ્તવન’ દ્વારા
વ્યક્ત થઈ છે. પૂ. ગુરુદેવે આ વાંચીને પ્રસન્નતા વ્યક્ત
કરી છે ને તેઓશ્રીના આશીર્વાદથી તે અર્દી છપાય છે.
ગુરુપ્રસાદીરૂપ આ આત્મસ્તવન ભવ્યજીવોને અદ્ભુત
આત્મવૈભવની પ્રાસિનું કારણ હો.

(-ભ. હ. જૈન)

- * પોષ વદ તેરસે એક મુમુક્ષુભાઈ બણારગામથી સોનગઢ આવ્યા. આવતાંવેંત ચારેકોર હર્ષભરી ધમાલ દેખીને આશ્ર્યથી પૂછ્યું-ભાઈ, આ બધું શું છે? શું આજે કાંઈ મંગલ ઉત્સવ છે!

-હા ભાઈ! આજે તો કેસરછાંટી કંકોતરી મોકલાય છે, તેમાં ગુરુદેવ અં કરીને મંગળ કરે છે.....તેનો આ ઉત્સવ છે.
- * શેની છે એ કંકોતરી?

લે, એનાં ઠોલનગારાં તો વરસથી વાગી રહ્યા છે, તે શું હજી તમને નથી સંભળાયા? -આ તો પરમાગમ-મંદિરનો મહોત્સવ આવ્યો છે....ને ફાગણ સું તેરસનું મૂરત છે.
- * એમ! પરમાગમમંદિરનો મહોત્સવ આવી જ્યો!

જુ હા....હવે તો ગાજતે-વાજતે એકદમ નજીક આવી પહોંચ્યો છે.
- * ત્યારે તો પરમાગમ-મંદિર પણ તૈયાર થઈ ગયું હશે!

અરે, તૈયાર તો એવું મજાનું થઈ ગયું છે કે એની અદ્ભુત શોભા તો તમે સોનગઢ આવીને જોશો ત્યારે આશ્ર્ય પામશો.
- * ઉત્સવની તૈયારી પણ ચાલતી હશે!

હા, જાણો આખું સોનગઢ જ બદલાઈ ગયું હોય! -એમ બધી નવરચના થઈ રહી છે. તમને થશે કે આપણું સ્વાધ્યાયમંદિર શું આવડું મોટું હતું! અને વર્ષ્યમાન મહાવીર પ્રભુના પધારવાથી 'સુવર્ણનગરીની શોભા' કેવી વૃદ્ધિગત થઈ ગઈ છે! તે તો તમને નજરે જોયે જ ખ્યાલ આવશે.
- * વાહ...! એ તો નજરે જોશું....પણ ઉત્સવમાં શું થશે?

ઉત્સવમાં તો ધણું-ધણું થશે. જુઓ, મહાવીરપ્રભુના પંચકલ્યાણક થશે. ગામે-ગામના ને દેશ-પરદેશના હજારો સાધ્માંઓ પદ્ધારશો; શોઠશ્રી શાંતિપ્રસાદજી શાહૂઝના સુહસ્તે પરમાગમ-મંદિરનું ઉદ્ઘાટન થશે....પછી તેમાં મોટા મોટા

મહાવીરપ્રભુ બિરાજમાન થશે; પ્રભુના માર્ગને શોભાવનારા આચાર્ય કુંદકુંદભગવાનનું મોટું-અદ્ભુત-ગંભીર-સુશોભિત ચિત્રપટ (આરસમાં કોતરેલું) સ્થાપશે; ને તેમની બંને બાજુ તેમના બે હાથ જેવા અમૃતચંદ્રાચાર્યદ્વિતીય તથા પદ્મપ્રભમુનિરાજ બિરાજશે. પંચપરમેષ્ઠીના પ્રસાદ જેવા પાંચ પરમાગમોની સ્થાપના થશે....કેટલાય સોનેરી શિખર અને ધર્મધ્વજથી પરમાગમમંદિર શોભી ઊઠશે. આમ દેવ-ગુરુ ને પરમાગમના મહિમાનો એ અનેરો ઉત્સવ ફશે.

* ઉત્સવમાં બીજું શું શું થશે ?

ભારતદેશમાંથી ને પરદેશમાંથીયે કેટલાય સાધમીઓ આવશે, હોશે-હોશે આવશે ને આનંદ ઉત્સવમાં ભાગ લેશે; બબ્બે વખત ગુરુદેવના પ્રવચનમાં અધ્યાત્મ-અમૃતની રસધારા વરસશે, ને શ્રોતાજનો તો મંત્રમુખ થઈને આત્મભાવનામાં જૂઝી ઊઠશે.

* વાહ ! એ પ્રવચન શેના ઉપર થશે ?

હા, એ વાત તમે મહાત્વની પૂછી. જુઓ, સવારે તો સમયસારનો સંવર અધિકાર વંચાશે; તેમાં જીવને મોક્ષના હેતુભૂત એવી સંવરદશા કેમ પ્રગટે ? એટલે કે અપૂર્વ ભેદજ્ઞાન અને સમ્યજ્ઞર્ણન કેમ થાય ? તે વાત ગુરુદેવ સમજાવશે.

અને બપોરના પ્રવચનમાં પદ્મનંદી પદ્મીસીમાંથી ઋષભજિનસ્તોત્ર વંચાશે. ‘ઋષભ’ એટલે આદિનાથ ભગવાન; અથવા ‘વૃષભ’ નો અર્થ (વૃષ એટલે ધર્મ, તેનાથી જે શોભે છે-તે) મહાવીરાદિ ધર્મતીર્થકરો-એવો પણ થાય છે; જે કોઈ જીવો ધર્મના ધારક છે તેઓ વૃષભ છે; એટલે બધા તીર્થકરોને ‘વૃષભ’ શબ્દથી કણી શકાય છે. એવા ભગવંતોનું અને તેમના માર્ગનું સ્વરૂપ ગુરુદેવ એવી અદ્ભુત શૈલીથી સમજાવશે કે તે ભગવંતો પ્રત્યે ભક્તિથી હદ્ય ઊભરાઈ જશે.

—આમ એકકોર ભેદજ્ઞાનની ધારા, ને બીજકોર ભક્તિરસની ધારા, તથા સાથેસાથે વીરનાથ તીર્થકરના પંચકલ્યાણકનાં પાવન ટેશ્યો-વગેરે મહાન લાભ મળશે, અને તેમાંથી પરમાગમના સારભૂત શુદ્ધાત્મતાચને તારવી લેવું તે સર્વે મુમુક્ષુઓનું મહાન ધ્યેય ફશે; એટલે જાણો સાધકભાવનો કોઈ અનેરો અપૂર્વ ઉત્સવ આપણો ઉજવતા ફાયદું-ધન્ય ફશે એ જોનારા પણ !

* અહો, આ બધું સાંભળતાં આનંદ થાય છે,-પણ, પ્રવચનમાં આટલા બધા માણસો સ્વાધ્યાય મંદિરમાં સમાશે કેવી રીતે ?

અરે ભાઈ ! ત્યારે તો મોટું મહાવીરનગર વસી ગયું હશે, ને ત્યાંના વિશાળ મંડપમાં કેટલાય ફજાર માણસો બેસે એવી મજાની વ્યવસ્થા હશે મંડપની શોભા અને કેટલીક કળામય નવીન રચનાઓ જોઈને તમે ઘડીભર તો ચક્કિત બની જશો.

* અને ઉતારા કયાં હશે !

ભાઈ, ત્યારે તો જંગલમાં મંગલ થઈ જશે. જંગલ ત્યારે જંગલ નહિ રહે પણ મુમુક્ષુઓની નગરી બની જશે. કદાચ જંગલ જેવા ઐતર વચ્ચે કોઈ તંબુમાં તમારો ઉતારો હશે તોય ચારેકોર સાધમીઓથી ઊભરાતી નગરી વચ્ચે તમને તો તે મંગળ જેવું જ લાગશે. વાતાવરણ એવું હશે કે વનવાસી મુનિવરો ડગલે ને પગલે ચાદ આવ્યા કરશે ને ઉત્તમ ભાવનાઓ જાગ્યા કરશે: ‘ધરમાં ને બંગલામાં તો રોજ રહીએ જ છીએ, વનમાં રહેવાનો અવસર કયારે આવશે ?’ આખી સોનગઢ નગરીમાં લગભગ ૫૦૦ મકાનો છે, તેમાંથી એક્કેય મકાન તે વખતે ખાલી નહિ રહે. તે ઉપરાંત ફજાર જેટલા સારા તંબુઓમાં દશેક ફજાર મહેમાનોના ઉતારાની સગવડતા રહેશે,—જેમાં પાણી-લાઇટ વગેરે યોગ્ય સુવિધા હશે. (ઠેઠ શિહોર સુધી પણ કેટલાક મકાન રાખેલ છે.)

અરે, પણ એકવાત આપણે ભૂલી ગયા. ઉતારામાં રહેવાનો તો ટાઇમ જ તમને કયાંથી મળશે ? માંડ રાત્રે મોડા મોડા થોડો આરામ કરવા તમે ઉતારામાં જશો; બાકી તો આખોય દિવસ પ્રવચન ને પંચકલ્યાણક, ભડિત ને વિદ્ધાનોની ચર્ચાઓ, અવનવા દશ્યોનું અવલોકન, એવા ભરચક કાર્યક્રમમાં તમે એવા તો ગુંથાયેલા રહેશો કે તમને તમારો ઉતારો તો ચાદ પણ નહિ આવે. કદાચ થોડોક ટાઇમ બચશે તો દેશોદેશના સાધમીઓ સાથે આનંદથી અવનવી વાતચીત કરશું. દેશોદેશના ફજારો સાધમીઓનો મેળો જોવાની ત્યારે ભારે મજા આવશે.

* હા, ઉતારાનું તો જાણો ટીક-પણ જમવાનું ?

લ્યો, એની તે કાંઈ તમારે ચિંતા કરવાની હોય ? એ તો બધું ધોરણસર વ્યવસ્થિત હોય જ ને ! સોનગઢની ભોજનપદ્ધતિથી શું તમે અજાણ છો ? એકકોર ગુજરાતી શૈલીનું ભોજનાલય હશે, ને બીજુકોર હિંદી ભાઈઓ માટેનું ભોજનાલય હશે; ત્યાગી વગેરેને માટે શુદ્ધભોજન વ્યવસ્થા પણ જરૂર હશે. અતુમાં પણ તે વખતે નહિ ગરમી કે નહિ ઠંડી, સમશીતોષ્ણ હશે. સોનગઢનું વાતાવરણ પણ એવું મધુર ને શાંત હશે કે તમને સર્વત્ર પ્રસન્નતા અનુભવાશે.

(વધુ માટે જુઓ પાનું તરું)

: મણ્ણ : ૨૫૦૦

આત્મધર્મ

: ૬ :

(લેખાંક)

૧૦

(અંક ઉદ્દી થી)

ચાલુ

અહો, જિનમાર્ગનો ઉપદેશ સર્વે જીવોનું હિત કરનાર છે; તે જ દાટ-ઉપદેશ છે. વીતરાગી આચાર્યોની પરંપરાથી શુદ્ધ જૈનમાર્ગનો જે ઉપદેશ ચાલ્યો આવે છે તે જ આ પરમાગમોમાં કુંદકુંદસ્વામીએ સંઘર્યો છે. આ ઉપદેશ આત્માનું શુદ્ધ સ્વરૂપ બતાવીને જીવનું હિત કરનાર છે. આવા હિતકારી પરમાગમ સોનગઢના પરમાગમ-મંદિરમાં કોતરાઈ ગયા છે, અને તેનો ભાવ ધર્મના અંતરમાં કોતરાઈ ગયો છે. આ પરમાગમની મધુરી પ્રસાદી ગુરુદેવ આપણાને રોજ આપી રહ્યા છો.... ને આત્મધર્મ દ્વારા આપ સૌ આનંદથી તે વાંચી રહ્યા છો.

અહો, અદ્ભુત હિતકારી જિનમાર્ગ !

તેનો બોધ સર્વે જીવોનું ભલું કરનાર છે; તેનું સેવન કરો.

બોધપ્રાભૂતની શરૂઆતમાં બહુશુતધારી શુદ્ધ સમ્યકૃત્વ-સંયમસહિત અને કષાયરહિત એવા શુદ્ધ આચાર્યોને વંદન કરીને, કુંદકુંદસ્વામી કહે છે કે-અહો ! જિનવરદેવે સર્વે જીવોને બોધ પમાડવા અર્થે એટલે કે સર્વે જીવોના હિતને માટે જે ઉપદેશ કહ્યો છે તે જ ઉપદેશ હું આ બોધપ્રાભૂતમાં કહીશ. આ ઉપદેશ કેવો છે ? કે છકાયજીવોને સુખકર છે; જે છકાયજીવોની હિંસાથી રહિત છે તેથી છાએ કાયજીવોને માટે સુખકર છે. જિનમાર્ગમાં કહેલો આવો ઉત્તમ વીતરાગી બોધ હું આ બોધપ્રાભૂતમાં કહીશ, તેને હે ભવ્ય જીવો ! તમે આદરપૂર્વક સાંભળો ! તે સાંભળતાં, તેના ભાવનું ઘોલન કરતાં તમારા બોધની શુદ્ધિ થશે.

જિનશાસન બધા ભાવોનું જ્ઞાન કરાવે છે, પણ તેમાં શુદ્ધભાવોનું ગ્રહણ કરાવે છે ને હિંસાદિ અશુદ્ધભાવોને તે છોડાવે છે. પાપભાવોનું ને પાપનાં સ્થાનોનું જ્ઞાન કરાવે, પણ તે પાપની પુષ્ટિ કરી ન કરે, પાપથી છોડાવે. એમ જૈનમાર્ગમાં સર્વત્ર વીતરાગભાવનું જ તાત્પર્ય છે, કયાંય પણ હિંસાદિનું પોષણ તેમાં નથી; આવો

: ૧૦ :

આત્મધર્મ

: મહા : ૨૫૦૦

શુદ્ધ જૈનઉપદેશ વીતરાગી આચાર્યોની પરંપરાથી ચાલ્યો આવે છે તે જ આ પરમાગમોમાં કુંદકુંદસ્વામીએ સંઘર્યો છે. તે ઉપદેશ જીવનું હિત કરનાર છે. એવા હિતકારી પરમાગમ આપણે અર્હીં (સોનગઠમાં) પરમાગમ-મંદિરમાં કોતરાઈ ગયા છે; તેનો ભાવ ધર્માના આત્મામાં કોતરાઈ ગયો છે.

અહો, જિનમાર્ગનો આ ઉપદેશ જીવોને ધર્મમાર્ગમાં સાવધાન કરે છે ને કુમાર્ગથી છોડાવે છે. માટે હે ભવ્ય જીવો ! તમે આ ઉપદેશનું શ્રવણ કરો.

ધર્મનું આયતન કયું છે ? પરમાર્થ સમ્યકૃત્વાદિ વીતરાગધર્મરૂપે પરિણામેલો આત્મા, તે પોતે ધર્મનો આશ્રય, એટલે ધર્મનું સ્થાન છે; આવા પરમાર્થ ધર્મ-આયતનને ઓળખીને વ્યવહારમાં જિનમંદિર તે ધર્મનું આયતન છે. તેમાં જે જિનબિંબની સ્થાપના છે તે પણ વીતરાગ હોય છે. જેમ ધર્મ વીતરાગ છે, રાગ વગરનો છે, તેમ તેની સ્થાપનારૂપ પ્રતિમા વગેરે પણ વીતરાગ હોય છે, રાગનાં ચિહ્ન તેમાં હોતાં નથી. આવા જિનમાર્ગને હે ભવ્ય જીવો ! તમે ઓળખો; અને જિનમાર્ગથી વિપરીત એવા કુમાર્ગથી દૂર રહો.

ધર્મનું સાચું આયતન જે પોતાનો આત્મા, તેને ભૂલીને એકલા ભાવ આયતનના સેવન વડે ધર્મની પ્રાસિ થતી નથી. બહારથી ધર્મની પ્રાસિ કેમ થાય ? અનંત-ગુણધામ આત્મા તે ધર્મનું સ્થાન છે, તેના સેવનથી સમ્યકૃત્વાદિ ધર્મની પ્રાસિ થાય છે. મોક્ષમાર્ગ સ્વદ્રવ્યના આશ્રયે થાય છે, પરના આશ્રયે મોક્ષમાર્ગ થતો નથી.

* મોક્ષમાર્ગ નિર્ગથ છે *

સૂત્રપ્રાભૂતની રતમી ગાથામાં આચાર્યદિવ કહે છે કે-નન્નમુનિપણું તે જ મોક્ષમાર્ગ છે, બાકી બધા ઉન્માર્ગ છે. જિનશાસનમાં વસ્ત્રધારી જીવને મુક્તિ નથી,-પણી ભલે તીર્થકર પણ હોય; જ્યાં સુધી તે વસ્ત્રસહિત છે ને નન્ન-મુનિદશા અંગીકાર કરતા નથી ત્યાં સુધી તે પણ મોક્ષને પામતા નથી. વસ્ત્રસહિત દશામાં સમ્યગ્દર્શન હોઈ શકે પણ મુનિપણું હોઈ શકે નહીં. વસ્ત્રસહિત દશામાં મુનિપણું માનવું તે સન્માર્ગ નથી, તે તો ઉન્માર્ગની શ્રદ્ધા છે, તીર્થકરોના નિર્માહમાર્ગની તેને ખબર નથી.

રે નન્ન મુક્તિમાર્ગ છે.....બાકી બધા ઉન્માર્ગ છે.

ણગો વિમોક્ખમગો સેષા ઉમ્મગયા સવ્યે ।

ચારિત્રપ્રાભૂત ગા. ઉદ્દ માં કહે છે કે-

જીવ-અજીવના ભેદજ્ઞાનરૂપ સમ્યગ્જ્ઞાન, અને રાગાદિ દોષરહિત એવી વીતરાગતા,-તે મોક્ષનો પ્રસિદ્ધ માર્ગ છે. વીતરાગ-વિજ્ઞાનને મોક્ષમાર્ગ કહ્યો તેમાં આવું વિજ્ઞાન અને આવી વીતરાગતા હોય છે. સમ્યગ્જ્ઞાન વગર ચારિત્ર હોતું નથી, ને ચારિત્ર વગર મોક્ષ હોતો નથી.

- * ચારિત્ર કેવું ?-કે રાગ વગરનું; (રાગ તે ચારિત્ર નહીં.)
- * જ્ઞાન કેવું ? કે જીવ અને અજીવ બંનેના બિન્નભિન્ન સ્વરૂપને જાણનારું સમ્યગ્જ્ઞાન; (એકલું બધારનું જાણપણું તે જ્ઞાન નહીં.)

આવા જ્ઞાન ને ચારિત્ર તે મોક્ષમાર્ગ છે. સમ્યગ્જ્ઞાનની સાથે સમ્યગ્દર્શન આવી ગયું; આ રીતે સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રરૂપ મોક્ષમાર્ગ છે. આવો મોક્ષમાર્ગ હોય ત્યાં બાધ્યમાં નગનતા જ હોય છે. શ્રીમદ્દરાજયંત્રજી આવા મોક્ષમાર્ગની ભાવના ભાવતાં કહે છે કે-'કૃપારે થઈશું બાધ્યાંતર નિર્ગ્રથ જો' તેમાં અંતર અને બાધ્ય બંને પ્રકારે નિર્ગ્રથ થવાની ભાવના છે.

ચૈતન્યસ્વરૂપ આત્મા તે જ સાચું ચૈત્ય;
તે જેમાં બિરાજે છે તે સાચું ચૈત્યાલય.

'ચૈત્ય' એટલે જ્ઞાન; તે જેમાં રહે છે તે 'ચૈત્ય-ગૃહ' છે. મુનિ વગેરે ધર્મી જીવોના આત્મામાં શુદ્ધજ્ઞાનરૂપ ચૈત્ય વસે છે તેથી તે આત્મા જ ચૈત્ય-ગૃહ છે. પરમાર્થી બધા આત્મા ચૈત્યસ્વરૂપ-ચૈતનાસ્વરૂપ છે તેથી તે ચૈત્યગૃહ છે; આવા આત્માના અનુભવરૂપ જ્ઞાનચૈતના જેના અંતરમાં વર્તે છે તે જીવ પરમાર્થ ચૈત્ય છે. આ 'ભાવ-ચૈત્ય' છે; ને મંદિર વગેરેમાં ચૈત્ય (જિનપ્રતિમા) ની સ્થાપના તે સ્થાપના-ચૈત્ય છે, તે વ્યવહાર છે. -બંનેને જેમ છે તેમ જાણવા જોઈએ.

ચૈત્યસ્વરૂપ ભગવાન આત્મા છે, તેને જાણીને આદર કરે તે જીવ સુખને અને મોક્ષને પામે છે. અને ચૈત્યસ્વરૂપ આત્માને જે જાણતો નથી ને તેનો વિરોધ કરે છે, તે જીવ દુઃખને અને બંધને પામે છે. ચૈતન્યસ્વરૂપ આત્માના સેવનથી જીવને સુખનો અનુભવ છે; ચૈત્યસ્વરૂપ આત્માથી જે પ્રતિકૂળ વર્તે છે તેને દુઃખનો અનુભવ છે.

પરમાર્થ ચૈત્યગૃહ તો જ્ઞાનસ્વરૂપ આત્મા છે, ને વ્યવહારમાં તેની સ્થાપનારૂપ ચૈત્ય-મંદિર (જિનમંદિર) વગેરે હોય છે; તે 'સ્થાપના' ને ન જાણો તો તેનું પણ જ્ઞાન સાચું નથી. સમ્યગ્જ્ઞાનના વિષયમાં નામ-સ્થાપના-દ્રવ્ય ને ભાવ એ ચારે નિક્ષેપ

માનવા જોઈએ. તેનો જે નિષેધ કરે તેને સમ્યગ્જ્ઞાન નથી. એટલે સ્થાપના-નિક્ષેપમાં પણ જિનબિંબ વગેરે હોય છે તેને ધર્મજ્ઞવ યથાર્થ જેમ છે તેમ સ્વીકારે છે. પણ આથી એમ ન સમજવું કે તે પરના આશ્રયે સમ્યગ્દર્શનાદિ થઈ જાય છે. સમ્યગ્દર્શનાદિ તો સ્વદ્રવ્યના જ આશ્રયે છે; જિનપ્રતિમા વગેરે પરદ્રવ્યના આશ્રયે તો શુભરાગ છે, તે શુભરાગથી જિનશાસનમાં પુણ્યબંધન કર્યું છે, પણ શુભરાગને જિનશાસનમાં મોક્ષહેતુ-ધર્મ નથી કહ્યો. મોક્ષહેતુ-ધર્મ તો મોહરહિત રાગદ્વેષરહિત વીતરાગભાવરૂપ છે. આવા વીતરાગભાવરૂપ ધર્મમાં કોઈ પ્રકારે કોઈ જીવની હિંસા નથી, તેથી તે જ પરમ અહિસા ધર્મ છે. શુભરાગની કિયાઓમાં તો કંઈક સાવધયપણું પણ સંભવે છે, તે કંઈ પરમાર્થધર્મ નથી. રાગથી બિજ્ઞ એવી શુદ્ધજ્ઞાનચેતના જે આત્મામાં બિરાજે છે તે આત્મા પોતે જીવંત-ચૈત્યગૃહ છે.

ધર્મત્વા મુનિવરો પોતાના આત્માને ચૈતન્યસ્વરૂપ જાણે છે ને બીજા આત્માઓને પણ ચૈતન્યસ્વરૂપ જાણે છે. શુદ્ધ રત્નત્રયરૂપે થયેલા હાલતા-ચાલતા મુનિવરો તે 'જિનપ્રતિમા' છે, જિન જેવા નિર્ગંથસ્વરૂપે તેઓ વિચરે છે. આવી દશાને યાદ કરીને તેની ભાવનાથી શ્રીમદ્-રાજચંદ્ર લખે છે કે 'હે ચૈતન્ય ! જિનપ્રતિમા થા.. જિનપ્રતિમા થા ! '

અણો, મુનિઓ, તો રત્નત્રયની સાક્ષાત् મૂર્તિ છે, તે વંદનીય છે. શાંત-ચૈતન્ય-પ્રતિમા થઈને તેઓ ઉપશાંતરસમાં લીન થયા છે, અસંખ્ય આત્મપ્રદેશોમાં ચૈતન્યનો શાંત-ઉપશમરસ ટપકી રહ્યો છે. એવા વીતરાગ મુનિવરોની બાબુ આકૃતિ પણ જિનદેવ જેવી વીતરાગ-દિગંબર હોય છે, રાગવાળી હોતી નથી,—એવો વ્યવહાર જૈનમતમાં છે, તેમની સ્થાપનારૂપ પ્રતિમા પણ તેવી જ વીતરાગ મુદ્રાવાળી હોય છે.

* જિનપ્રતિમા જિનસારખી.....ભાખી આગમમાંય *

જે શુદ્ધ રત્નત્રયસ્વરૂપ થયા છે અને જેણે મોહને જીત્યો છે તે આત્મા પોતે 'જિનમૂર્તિ' છે, તે જૈન-પ્રતિમા છે. 'હે ચૈતન્ય ! તું જિનપ્રતિમા થા ! ' એટલે કે અંતરના ચૈતન્યસ્વભાવમાં પરિણમીને વીતરાગ રત્નત્રયરૂપ થા.

જિનપ્રતિમા એટલે કેવળીભગવાન, તે અનંતચતુષ્યના ભાવસહિત છે, તેરમા ગુણસ્થાને બિરાજે છે, શાશ્વત સુખરૂપ થયા છે, લોકના કોઈ પદાર્થની ઉપમા જેને આપી શકતી નથી, જગતના કોઈ બનાવથી જેમના ઉપયોગમાં કદ્દી ક્ષોભ થતો નથી.

એવા અક્ષોભ નિશ્ચલ છે,—સાગર સમાન ગંભીર છે.—આવા અનંતગુણસંપત્ત અરિહંત પરમાત્મા તે સાક્ષાત્ ચૈતન્યમય જિનપ્રતિમા છે; તેમજ દેખતીત એવા સિદ્ધભગવંતો પણ (ઉપરના સમસ્ત ગુણોસહિત છે તે) સાક્ષાત્ જિનપ્રતિમા છે. ચૈતન્યરૂપ આવા જિનપ્રતિમાને ઓળખીને મૂર્તિમાં જે સ્થાપના કરવામાં આવે છે તે પણ વીતરાગતાની જ સૂચક હોય છે; તેને વસ્ત્ર—આભૂષણ કે કૂલ—દ્વાર હોતાં નથી.

આત્માને રાગાદિથી બિજ્ઞ ચૈતન્યભાવરૂપે પરિણમાવવો તે જ જિનપ્રતિમાની પરમાર્થ ઉપાસના છે. કેમકે પરમાર્થ જિનપ્રતિમા ચૈતન્યબિંબરૂપ છે; ને પાણાણ—પ્રતિમા વગેરેમાં તેની સ્થાપના તે વ્યવહાર છે, શુભરાગમાં તે પણ પૂજ્ય છે, વીતરાગતામાં તો બહારનું આલંબન રહેતું નથી; ત્યાં તો આત્મા પોતે ચૈતન્યભાવરૂપ જિનપ્રતિમા થયો છે...પોતામાં લીન થઈને તે પોતે પોતાને આરાધે છે.

અરિહંત પરમાત્મા છે તે પણ નિશ્ચયથી કેવળજ્ઞાનરૂપ પરિણમેલા આત્મા છે, તે નિશ્ચય—જિન છે; ને તેમનું શરીર કે પ્રતિમાદિમાં સ્થાપના તે વ્યવહાર—જિન છે. અરિહંતદેવના શુદ્ધદ્રવ્ય—ગુણ—પર્યાયને જે ખરેખર ઓળખે છે તે તો રાગાથી બિજ્ઞ ચૈતન્યસ્વરૂપ આત્માને ઓળખી લ્યે છે. અરિહંત જિનની આવી પરમાર્થ ઓળખાણ સમ્યગદિનિને જ હોય છે. તેના જ્ઞાનપૂર્વક જે જિનપ્રતિમા વીતરાગમુદ્રાદર્શક હોય છે તે વ્યવહારમાં વંદ્નીય હોય છે, ને તેમાં શુભરાગ છે. આવા નિશ્ચય ને વ્યવહાર બંને એકસાથે ધર્માને હોય છે.

નિશ્ચય અને વ્યવહાર બંને એક નથી પણ જુદા છે, પણ તેઓ બંને એકસાથે રહી શકે છે. બંનેનું સ્વરૂપ જુદું હોવા છતાં, એકસાથે રહેવામાં તેને વિરોધ નથી, એટલે—

જ્યાં શુદ્ધઆત્માની જ્ઞાનદશા (રાગ વગરની) પ્રગટી હોય ત્યાં રાગ સર્વથા હોય જ નહિ—એમ નથી.

તથા જ્યાં રાગ હોય ત્યાં શુદ્ધઆત્માનું જ્ઞાન હોય જ નહિ—એમ પણ નથી.

ધર્મ—સાધકને શુદ્ધાત્મજ્ઞાન અને રાગ બંને એકસાથે વર્તે છે—પણ તેમાં જે શુદ્ધજ્ઞાન છે તે તો મોક્ષનું કારણ થાય છે, ને જે રાગ છે તે કર્મબંધનું કારણ થાય છે. આ રીતે એક પર્યાયમાં બંને સાથે હોવા છતાં બંનેનું સ્વરૂપ જુદું છે, બંનેનું કાર્ય જુદું છે. એ વાત સમયસાર કળશ ૧૧૦ માં આચાર્ય દેવે સ્પષ્ટ સમજાવી છે. ત્યાં કહે છે કે—

જ્યાંસુધી જ્ઞાનની કર્મવિરતિ બરાબર પરિપૂર્ણતા પામતી નથી ત્યાંસુધી કર્મ અને જ્ઞાનનું એકઠાપણું શાસ્ત્રમાં કદ્યું છે; તેમના એકઠા રહેવામાં કાંઈ પણ ક્ષતિ અર્થાત્ વિરોધ નથી; પરંતુ તેમાં જે કર્મ છે તે તો બંધનું કારણ છે, અને મોક્ષનું કારણ તો જે એક પરમ જ્ઞાન છે તે જ છે, તે જ્ઞાન પોતે કર્મથી છૂટું ને છૂટું મુક્ત જ છે.

* પંચમકાળે જિનનો વિરહ અમને નથી *

સાક્ષાત् જિન તીર્થકરો જીવંત-પ્રતિમાપણે ભરતક્ષેત્રમાં વિચરતા હતા ને ઉપદેશ દેતા હતા. ૨૫૦૦ વર્ષ પહેલાં મહાવીરપ્રભુ મોક્ષ પધાર્યા; પરંતુ ત્યારપણી થયેલા ગૌતમસ્વામી-કુંદકુંદાર્થસ્વામી વગેરે વીતરાગસંતોઅ જૈનશાસન ટકાવીને, તીર્થકરોની ગાદીનું સ્થાન ખાલી રહેવા દીધું નથી; તીર્થકરોના ઉપદેશની પરંપરા વીતરાગી સંતોઅ આજ સુધી ટકાવી રાખી છે. અહો, મહાભાગ્યે આજે આવો વીતરાગમાર્ગ પ્રાસ થાય છે. આવો માર્ગ ટકાવનારા વીતરાગ સંતો તેઓ પણ ‘જિનપ્રતિમા’ છે. જિનનો ઉપદેશ અને તે સંતોનો ઉપદેશ એક જ પ્રકારનો છે, તેમાં ફેર નથી. અહો, સાક્ષાત् જિનતૂલ્ય આવા સંતો પૂજનીય છે. તીર્થકરોનો વિરહ એ સંતોઅ ભૂલાવી દીધો છે, ને તીર્થકરોના ઉપદેશનો સાક્ષાત્કાર કરાવ્યો છે. તેથી સાધક કહે છે કે અહો, સંતોના પ્રતાપે આ પંચમકાળમાં અમને જિનનો માર્ગ મળ્યો છે એટલે પંચમકાળે પણ જિનનો વિરહ અમને નથી. અહો, આવા સંતોને જ્ઞાનમાં લઈને તેમનો સર્વ પ્રકારે આદર-બહુમાન કરો.

જિન’ કેવા છે? જિન તો જ્ઞાનચેતનામય છે. આવી જ્ઞાનચેતનાસ્વરૂપે જિનને ઓળખતાં, રાગથી ભિન્ન પડીને જ્ઞાન અંતર્મુખ થાય છે.

“આત્મભાષા”

અહો, આચાર્યભગવાને સ્વાનુભવનું ઘોલન કરી કરીને એકેક શક્તિ કાઢી છે, એકેક શક્તિના વર્ણનમાં સ્વાનુભવનો રસ રેઝ્યો છે, આ તો વીતરાગી સંતોની વાણી! આ ‘આત્મભાષા’ છે. વાણી તો જોકે જડ છે પણ આત્માના અનુભવનું નિમિત્ત લઈને નીકળેલી સંતોની ભાષા તે ‘આત્મભાષા’ છે. એના ભાવને જે સમજે તેને અપૂર્વ આત્મજ્ઞવન પ્રગટે.

મોક્ષમાર્ગનું 'જ્ઞાન' કેવું છે ?

ભરતક્ષેત્રના જીવો પર કુંદુંડસ્વામીનો પરમ ઉપકાર છે

જે જ્ઞાન અતીન્દ્રિય થઈને આત્મામાં પહોંચી જાય, રાગથી પાર થઈને, ઇન્દ્રિયોથી પાર થઈને અતીન્દ્રિય આનંદમય આત્મા જેણે પ્રત્યક્ષ કર્યો તે અતીન્દ્રિયજ્ઞાન જ જિનમાર્ગની સાચી મુદ્રા છે-તે જ સાચી નિશાની છે. આવું જ્ઞાન કેમ થાય તે આ સમયસારાદિમાં આચાર્યદિવે અલૌકિક રીતે સમજાવ્યું છે. અહો, સીમંધર તીર્થકર પાસે જઈને આવું અપૂર્વ શુતજ્ઞાન કુંદુંડસ્વામીએ ભરતક્ષેત્રના જીવોને આપીને અપાર ઉપકાર કર્યો છે.

મોક્ષમાર્ગમાં 'જ્ઞાન' કોને કહેવું ?

શુદ્ધ આત્માને જે નિશાન બનાવે, એટલે કે સીધું આત્માની સન્મુખ થઈને તેને જે સાધે તે જ જ્ઞાન મોક્ષમાર્ગનું જ્ઞાન છે; એના વગરનું એકલું બહારનું શાસ્ત્રભાષાતર, કે દ્વીપ-સમુદ્ર વગેરેનું જ્ઞાન, તેને ખરેખર જ્ઞાન કહેતા નથી, કેમકે તે જ્ઞાન મોક્ષને સાધતું નથી, આત્માને નિશાન બનાવતું નથી. મહાવીરાદિ તીર્થકરદેવની દેશના તો એવી છે કે જ્ઞાનને સ્વસન્મુખ કરી આત્માને નિશાન બનાવીને તેને સાધો.

જ્ઞાનનું સ્વરૂપ જ્ઞાણતાં આત્માનું સ્વરૂપ જ્ઞાય છે, કેમકે જ્ઞાનનું લક્ષ્ય આત્મા છે; જેમ તીર પોતાના લક્ષ્યની સન્મુખ થઈને તેને વેધે છે તેમ સમ્યજ્ઞાનરૂપી સૂક્ષ્મ બાણ, પોતાના લક્ષ્યરૂપ શુદ્ધાત્માની સન્મુખ થઈને તેને વેધે છે-અનુભવે છે. આવું લક્ષ્યવેધી જ્ઞાન તે મોક્ષનું સાધક છે. તે જ્ઞાન, રાગને પોતાનું નિશાન નથી બનાવતું, રાગથી પાર થઈને શુદ્ધાત્મામાં પહોંચી જાય છે. માટે હે ભવ્યજીવો ! જ્ઞાનનું આવું સ્વરૂપ જ્ઞાણને તેની ભક્તિથી આરાધના કરો. આવા જ્ઞાન વગર નથી સંયમ હોતો, કે નથી ધ્યાન હોતું. ભલે પંચમહાગ્રત કરતો હોય તોપણ જ્ઞાન વગરના જીવને અસંયમી અને સંસારમાર્ગી જ કદ્યો છે. અને જ્ઞાનવડે જેણે શુદ્ધાત્માને ધ્યેય કર્યો છે તે અસંયમી હોય તોપણ મોક્ષમાર્ગી છે.

ણાણમું આદત્યં એટલે આત્મામાં જે સ્થિત છે તે જ જિનમાર્ગમાં સાચું જ્ઞાન છે, અથવા આત્મા જેનો અર્થ છે-આત્મા જ જેનું પ્રયોજન છે એવું જ્ઞાન તે જ

જિનમાર્ગનું શાન છે. જેમાં આત્માનું પ્રયોજન ન સધાય, નિજસ્વરૂપ ન સધાય, એવા શાસ્ત્રભાષાતરને પણ જિનમાર્ગમાં ‘શાન’ કહેતા નથી.

જે જાણે તે શાન;—કોને જાણે? પોતાના લક્ષ્યરૂપ શુદ્ધાત્માને જાણે, તે શાન છે. જેમ બાણ તેને કહેવાય કે જે પોતાના લક્ષ્યને વેધે; તેમ, પોતાના પરમાત્મસ્વરૂપને જે વેધે—જાણે—અનુભવે તેને જ જૈનશાસનમાં શાન કહેવાય છે. જેને સાધવાનું છે એવા નિજસ્વરૂપને જે ન સાધે તેને શાન કેમ કહેવાય?

શાનનું લક્ષ્ય કાંઈ રાગ નથી; શાનથી અભિજ્ઞ એવું આત્મસ્વરૂપ તે જ શાનનું લક્ષ્ય છે. આવા લક્ષ્યને વેધવું—જાણવું તે તો (અર્જુનની જેમ) અત્યંત ધીરાનું કામ છે; ચંચળમનવડે આત્મા સાધી શકાય નહિ. આત્માને સાધવા જે શાન અંતરમાં વળ્યું તે તો અત્યંત ધીર છે—શાંત છે—અનાકુળ છે, અનંતગુણના મધુર સ્વાદને એક સાથે આત્મસાત કરતું તે શાન પ્રગટે છે, ચૈતન્યરસનો અતીનિર્દ્યસ્વાદ તેમાં ભર્યો છે. આવા શાનને ઓળખીને આત્માને સાધવો—તે ભગવાન વીરનાથનો માર્ગ છે.

* શાનનું નિશાન શુદ્ધાત્મા; શાનીના વિનયવડે તેને જાણ *

જે જીવ પંચપરમેષ્ઠી ભગવંતો પ્રત્યે વિનયવંત છે તે મોક્ષમાર્ગના શાનને પામે છે; તે શાન પામીને તે જીવ મોક્ષમાર્ગના લક્ષ્યરૂપ પરમ આત્મસ્વરૂપને લખે છે—જાણે છે—અનુભવે છે. આવું શાન જૈનમાર્ગમાં શાનીઓની જ પરંપરાથી મળે છે; તેથી જેને શાનીના વિનય—બહુમાન ન હોય તે જીવ સાચા શાનને પામી શકતો નથી. સર્વજ્ઞ—પરંપરાના શાની—આચાર્યાનો વિનય છોડીને જેઓ જૈનમાર્ગથી જૂદા પડ્યા તેઓ મોક્ષમાર્ગનું સાચું શાન પામી શકતા નથી.

શાનીનો ખરો વિનય પણ ત્યારે થાય કે જ્યારે તેના શાનનું સાચું સ્વરૂપ ઓળખે. ઓળખ્યા વગર બહુમાન કોનું? શાનનું ધનુષ ને શ્રદ્ધાનાં બાણવડે ધર્મજીવ પરમાત્મસ્વરૂપને લક્ષ્યરૂપ કરીને, મોક્ષમાર્ગને સાધે છે; તે પોતાના લક્ષ્યને ચુકતો નથી. ભાઈ, તારું લક્ષ્ય તો સાચું કર. લક્ષ્ય જ જેનું ખોટું તે જીવ તેને કયાંથી સાધી શકે? લક્ષ્ય હોય પૂર્વતરફ, ને નિશાન તાકે પણ્ચિમ તરફ, તો તે લક્ષ્યને સાધી શકે નહીં, તેનું નિશાન નકામું જાય; તેમ મોક્ષમાર્ગમાં લક્ષ્યરૂપ તો રાગવગરનો ચૈતન્યસ્વરૂપ આત્મા છે, તેના તરફ લક્ષ કરવાને બદલે તેનાથી વિરુદ્ધ એવા શુભરાગને લક્ષ્ય બનાવે તો તેના લક્ષે મોક્ષમાર્ગનું નિશાન કદી સાધી શકાય નહીં. માટે હે ભવ્ય! પહેલાં તો તું શાની પાસેથી લક્ષ્યરૂપ શુદ્ધાત્મસ્વરૂપનું શાન કર, ને તેને જ ધ્યેયરૂપ

બનાવીને ધ્યાવ. તેના ધ્યેયે તારો મોક્ષમાર્ગ સધાશે. શાની પાસેથી સત્ય માર્ગ જાણતાં, માર્ગસંબંધી તારી મુંજવણ મટી જશે; ને તારું શાન પોતાના સાચા નિશાન તરફ (એટલે કે શુદ્ધાત્મા તરફ) જુકી જશે; શુદ્ધાત્માના આશ્રયે સુખે-સુખે મોક્ષમાર્ગ તને સધાશે.

શાની-ગુરુગમે શુદ્ધાત્મારૂપ લક્ષ્યને જે જાણતો નથી ને રાગવડે મોક્ષમાર્ગ સાધવા માંગે છે તેને માર્ગની પ્રાસિ કદી થતી નથી. મોક્ષમાર્ગ તો વીતરાગ-સુખરૂપ છે, ને રાગ તો દુઃખરૂપ છે; પોતે દુઃખરૂપ એવો રાગ તે મોક્ષસુખનું કારણ કેમ થાય? બોધસ્વરૂપ આત્માને જે બુઝે-જાણે તે સાચો બોધ છે. બોધસ્વરૂપને ન જાણે તેને બોધ કોણ કહે? રાગમાં કાંઈ એવી તાકાત નથી કે શાનસ્વરૂપ આત્માને જાણે. શાનસ્વરૂપ આત્મા જેમાં જણાય એવા બોધનો ઉપદેશ મહાવીર ભગવાને મોક્ષમાર્ગમાં કર્યો છે. શ્રીગુરુ પાસે જઈ વિનયવંત શિષ્યે પૂછ્યું-હે પ્રભો! શાનની પ્રાસિ કરાવો. ત્યારે શ્રીગુરુ કૃપા કરીને તેને એમ કહે છે કે હે ભવ્ય! શાનની પ્રાસિ અંતર્મુખ આત્મામાંથી થાય છે માટે તું બહારનું (અમારું પણ) લક્ષ છોડીને તારા આત્માની સન્મુખ થા. પરને લક્ષ્ય બનાવતાં શાનપ્રાસિ નહિ થાય; સ્વ. આત્માને લક્ષ્ય બનાવતાં તને શાનપ્રાસિ થશે.

અહો, જૈનશાસનનું અલોકિક જ્ઞાન, કુંદુંદાચાર્યદ્વારે પ્રસિદ્ધ કર્યું છે. અહો, જૈનગુરુઓ કેવા પરમ નિસ્પૃહ છે! તેઓ પોતાનો પણ આશ્રય છોડવાનું કહીને જીવને નિજ સ્વભાવનો જ આશ્રય કરાવે છે. આવા વીતરાગી નિસ્પૃહ ગુરુઓએ બતાવેલા સત્ય મોક્ષમાર્ગનો આશ્રય છોડીને જેઓએ કુગુરુના કુમાર્ગનો આશ્રય લીધો તેઓ પોતાના હિતને ચુકીને પોતાનું અહિત કરી રહ્યા છે. તેવા જીવો ઉપર કરુણા કરીને આ વીતરાગી સંતોષે સત્યમાર્ગ જગતમાં પ્રસિદ્ધ કર્યો છે. ભાઈ, આ માર્ગની આરાધનાથી જ તને મોક્ષમાર્ગનું સાચું જ્ઞાન થશે, ને અલ્પકાળમાં તારા ભવદુઃખનો અંત આવી જશે. માટે જિનમાર્ગને જાણીને ભક્તિથી આત્માની આરાધના કર.

જિનરૂપને જાણ્યું નહીં પરની કરી પંચાત,
કયાંથી સુખ તુજને મળે? દુઃખી થયો દિનરાત.

જૈનમાર્ગમાં દેવ-ગુરુ-ધર્મનું અદ્ભુત વર્ણન

જૈનમાર્ગમાં સર્વજ્ઞદેવ તે જ રત્નત્રયના દાતાર છે.

સર્વજ્ઞદેવના માર્ગનો અચિંત્ય મહિમા; તેના સેવનથી ભવના અંતની ખાતરી.

ભવના અભાવનો ભણકાર ન આવે તો તે ભગવાનને માન્યા જ નથી.

બોધપ્રાભૂત માગશર વદ આઠમ; શ્રી કુંદુંદસ્વામી આચાર્યપદ-પ્રતિષ્ઠાદિન

મોક્ષને સાધનારં જ્ઞાન કેવું હોય ? તેની વાત આચાર્યદેવ સમજાવી છે. ‘દેવ’ કેવા હોય ? તો કહે છે કે મોક્ષસુખને જે થૈ તે દેવ છે. જેના સેવનથી મોક્ષસુખ મળે છે એવા અરિહંત પરમાત્મા તે દેવ છે. અને તેમણે કહેલા માર્ગને સાંધતાં વચ્ચે સાધકને એવા પુણ્ય થઈ જાય છે કે જેના ફળમાં લોકોત્તર ધર્મ-અર્થ-કામ (સ્વર્ગાદિ વૈભવ) પણ સહેજે મળે છે. જોકે ધર્મને તેની વાંધા નથી, પણ જૈનમાર્ગનું સેવન કરનારને અરિહંતદેવની સેવાના રાગથી ચક્કવર્તી વગેરે જેવા ઉત્તમ ધર્મ-અર્થ-કામ હોય છે તેવા બીજા મતમાં હોતા નથી, તેથી નિમિત્ત તરીકે અરિહંતદેવ તે ધર્મ-અર્થ-કામ તથા મોક્ષના દેનારા છે-એમ કહું છે. ચક્કવર્તી, તીર્થકર, ઈન્દ્રપદ વગેરે ઉત્તમ પુણ્યપદવીઓ અરિહંતના માર્ગમાં જ હોય છે, તે પદવી ધારક જીવો અરિહંતમાર્ગના જ ઉપાસક હોય છે. કુમતના સેવનમાં એવા ઊંચા પુણ્ય હોતાં નથી.

ધર્મ-અર્થ-કામ-મોક્ષ દીઓ તે દેવ એમ કહું, પણ જેની પાસે જે હોય તે આપે ! ભગવાન પાસે તો મોક્ષ છે તેથી તેઓ મોક્ષના જ દાતા પ્રધાનપણે છે. વચ્ચે પુણ્યફળ મળે તેની કાંઈ ધર્મને વાંધા નથી, છતાં તે હોય છે તેથી તેનું જ્ઞાન કરાવ્યું છે. ખરેખર તો સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર વીતરાગભાવ અને મોક્ષ તેની પ્રાસિમાં ભગવાન નિમિત્ત છે, કેમકે ભગવાન પાસે તો તેનો ભંડાર છે, ને તેની જ ઉપાસનાનો ઉપદેશ ભગવાને કર્યો છે. મોક્ષસુખના કારણરૂપ સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર, દીક્ષાપ્રવજ્યા તે ભગવાન અરિહંતદેવના જ માર્ગમાં છે, માટે તેઓ જ તેના દાતારદેવ છે. જૈનમાર્ગમાં દેવ-ગુરુ-ધર્મ કેવા હોય ? તે કહે છે:-

વિશુદ્ધ દયારૂપ ધર્મ છે; સર્વસંગના પરિત્યાગરૂપ પ્રવજ્યા છે, એવી પ્રવજ્યાવાળા ગુરુ છે તે જ જૈનમાર્ગમાં ગુરુ છે; અને મોહ જેનો સર્વથા છૂટી ગયો છે એવા સર્વજ્ઞ તે જ દેવ છે. આવા દેવ-ગુરુ-ધર્મનું સેવન તે ભવ્યજીવોનો ઉદ્ય કરનારું છે. અહો, આવો માર્ગ પ્રસિદ્ધ કરીને જે આચાર્યભગવાને મોક્ષમાર્ગના બધા વિધનો દૂર કરી દીધાં છે—એવા કુંદકુંદાચાર્યભગવાનની આચાર્યપદવીનો આજે મહાન દિવસ છે. અહો ‘દેવ’ તો વીતરાગતા દેનારા છે, વીતરાગતાનો જ ઉપદેશ ભગવાને દીધો છે. અને જૈનમાર્ગમાં ગુરુ પણ ક્ષણે ક્ષણે વીતરાગતાને જ ભાવનારા છે. અહો ભવ્ય જીવો ! આવા માર્ગનું સેવન કરો. આવા માર્ગને સેવનારા ભવ્યજીવોને મોક્ષમાર્ગનો ઉદ્ય થાય છે.

ભગવાનના માર્ગમાં તો સર્વસંગના પરિત્યાગરૂપ પ્રવજ્યા ક્રીધી છે; વસ્ત્રાદ્ધિના પરિગૃહવાળી પ્રવજ્યા (મુનિદશા) જૈનમાર્ગમાં હોતી નથી; વસ્ત્રસહિત તો શ્રાવકદશા હોય છે.

સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રકૃપી પવિત્ર જળથી ભરેલું આ જૈનમાર્ગરૂપી ઉત્તમ-પવિત્ર સુતીર્થ, તેમાં હે ભવ્ય જીવો ! તમે સ્નાન કરો. અહો, જૈનમાર્ગમાં અમારા સર્વજ્ઞ પરમાત્મા પાસે પૂર્ણ જ્ઞાન-વીતરાગતા છે, તેથી તેમના માર્ગના સેવનથી જ વીતરાગતા ને સર્વજ્ઞતા મળે છે; માટે અમારા દેવ જ અમને રત્નત્રયના દાતાર છે, જગતના બીજા કુદેવો પાસે રત્નત્રય છે જ કયાં-કે બીજાને આપે ? નિમિત્ત તરીકે પણ શુદ્ધરત્નત્રયવાળા જ દેવ હોય. આ રીતે ‘દેવ’ ને સ્વીકારે તેને રત્નત્રયની પ્રાપ્તિ થાય જ. આચાર્યદેવે પણ કહ્યું છે કે ભગવાને કહેલા આત્મસ્વરૂપને સાંભળીને તું સ્વાનુભવ વડે તેને પ્રમાણ કરજે, એટલે દેવ-ગુરુ પાસે આવીને સ્વાનુભવ કરે એવા જીવો જ સાચા શ્રોતા છે. જે દેવ પાસે આવ્યો, સર્વજ્ઞદેવને જેણે જ્ઞાનમાં સ્વીકાર્ય તે જીવ પોતે પણ તેમનો ઉપદેશ જીલી, મોહને તોડીને સ્વાનુભવવડે ‘દેવ’ જેવો થઈ જ જશે. સર્વજ્ઞને સ્વીકાર્ય ને તે જીવ સર્વજ્ઞ જેવો ન થાય—એમ બની શકે નહિં. ગમે તેવી કટોકટીના કાળમાં પણ, જે ધર્મી જીવે સર્વજ્ઞને પોતાના હદ્યમાં બેસાડ્યા છે તે જીવ માર્ગથી ડગતો નથી, તેને હવે લાંબા ભવ હોતાં નથી. ભવરહિત એવા ભગવાન સર્વજ્ઞને જેણે સ્વીકાર્ય તે હવે અલ્પકાળમાં ભવરહિત થયે જ છૂટકો. રાગથી પાર સર્વજ્ઞનો જે સ્વીકાર છે તે જ રાગરહિતપણાનો પુરુષાર્થ છે; રાગરહિત સર્વજ્ઞને સ્વીકાર્ય તે હવે રાગમાં અટકે નહીં એક સમયમાં પૂર્ણાંદ સ્વરૂપ પરમાત્માને

: ૨૦ :

આત્મધર્મ

: મહા : ૨૫૦૦

સ્વીકાર્ય તેમાં આનંદનું વેદન થયા વગર રહે નહિં. જગત્ગતો કેવળજ્ઞાનસૂર્ય જેણે જ્ઞાનમાં સ્વીકાર્યો તેના જ્ઞાનમાં અંધારા રહે નહિં.

અહા, અમે સર્વજ્ઞ-પરમાત્માને સેવનારા...અમારા આત્મામાં હવે દીનતા રહે નહીં. જેમ મોટા ચક્કવતીને સેવનારા ગરીબ હોય નહીં. પૂર્ણ જ્ઞાન-આનંદરૂપ થયેલા સર્વજ્ઞ પરમાત્મા, તેઓ જ પૂર્ણ જ્ઞાન-આનંદનો ઉપદેશ દેનારા છે, ને તેમને ઓળખી તેમના માર્ગને સેવનારા જીવો પણ તેવા જ પૂર્ણ જ્ઞાન-આનંદને પામે છે. અહો, પ્રભો ! અમે આપને સેવનારા, ને અમે હવે ગરીબ કે અલ્પજ્ઞ રહ્યીએ-એમ બને જ નહીં. ‘તું સિદ્ધ, હું પણ સિદ્ધ’ એવા વિશ્વાસથી ઉપડેલો સાધક અલ્પકાળમાં સિદ્ધ થઈ જશે. આવો આત્મા જેણે અનુભવમાં લીધો તેણે જ ખરેખર સર્વજ્ઞ-કેવળી પ્રભુને સેવ્યા છે. આ રીતે દેવની સેવા કરનાર જીવને નિમિત્ત તરીકે તે દેવ શુદ્ધ રત્નત્રયના દેનાર છે,

જેની પાસે જે હોય તેને સેવતાં તે મળે.

આંબાના ઝાડને સેવતાં આંબા મળે,

લીંબડાના ઝાડને સેવતાં કાંઈ આંબા ન મળે.

તેમ સર્વજ્ઞ-વીતરાગપદ જેણે પ્રગટ કર્યું છે એવા દેવના માર્ગને સેવતાં શુદ્ધ રત્નત્રય મળે છે.

પણ રાગી-દ્વેષી-મોહી જીવો પાસે રત્નત્રય નથી તેથી તેમના સેવન વડે સમ્યકૃત્વાદિ રત્નત્રય પમાતા નથી.

આ રીતે વીતરાગદેવ જ રત્નત્રયના દાતાર છે એમ સમજવું. આ જાણીને હે ભવ્ય જીવો ! તમે કુદેવોનું સેવન છોડીને ભગવાન સર્વજ્ઞદેવના વીતરાગમાર્ગને બહુમાનપૂર્વક સેવો. એના સેવનથી રત્નત્રયની પ્રાસિ થશે ને ભવનો અંત આવશે.

સર્વજ્ઞના માગમાં જે શુદ્ધ રત્નત્રય છે તે જ મહા પવિત્ર તીર્થ છે, તે તીર્થના સેવન વડે વીતરાગ થઈને ભવસાગરને તરાય છે. ને સમ્મેદશિખર-ગીરનાર-શત્રુંજય વગેરે તીર્થો તેના સ્મરણમાં નિમિત્ત છે. ભાવતીર્થ તો રત્નત્રય છે, ને ગીરનાર વગેરે ક્ષેત્ર-તીર્થ છે.

‘જ્ઞાનતીર્થ’ અથવા ઉત્તમ ક્ષમાદિ શાંત ભાવરૂપ થયેલો આત્મા, તે પરમાર્થ-

તીર્થ છે, તે આત્મા પોતે શુદ્ધભાવવડે સંસારને તરી રહ્યો છે એવા તીર્થસ્વરૂપ જીવો જ્યાં વિચયાં તે ભૂમિને પણ ઉપચારથી તીર્થ કહેવાય છે. અંદરના ભાવતીર્થના સ્મરણ માટે તે તીર્થની યાત્રાનો ભાવ ધર્મનીય આવે છે.

અહો, જૈનધર્મના સેવન વડે સર્વ જીવોનો ઉદ્દ્ય થાય છે તેથી જિનેદ્ર ભગવાનના શાસનને 'સર્વોદયતીર્થ' કહેવાય છે. શ્રી સમંતલદ્રસ્વામીએ ભગવાનના શાસનને સર્વોદય તીર્થ કદ્દિને સ્તુતિ કરી છે. રત્નત્રયધારક મુનિરાજ તે હાલતા ચાલતા જીવંત તીર્થ છે. આચાર્યદિવ કહે છે કે અહો ભવ્ય જીવો! સમ્યજ્ઞર્ષન-જ્ઞાન-ચારિત્રકી પવિત્ર જળથી ભરેલું આ રત્નત્રય તીર્થ-(ત્રિવેણીસંગમની જેમ રત્નત્રયનો જેમાં સંગમ છે) તેમાં સ્નાન કરો.

* * * *

૩ નાની પણ અત્યંત જરૂરી વાત

ગુરુદેવ પ્રવચનમાં અવારનવાર કહે છે કે સમ્યજ્ઞર્ષન પહેલાં પણ, સાધારણ જૈનનેય રાત્રે ખાવાનું હોય નહીં. રાત્રે ખોરાકમાં ત્રસજીવ હોય છે, રાત્રે ખાવું તે તો સીધેસીધો મરેલા ત્રસ જીવને ખાવા જેવું છે. સાધારણ જૈનને પણ રાત્રિભોજન શોભે નહીં. (ઇડા કે મધ તે માંસ જેવા જ અભક્ષ છે. મુમુક્ષુને દવામાં પણ તે હોય નહીં.) એ જ રીતે પીવાનું પાણી યોજ્ય રીતે ગળ્યા વગર જૈન વાપરે નહિં. સાધારણ સ્થૂળ જૈનના સંસ્કાર હોય તે પણ રાત્રે ભોજન કે અણગળ પાણીનો ઉપયોગ કરે નહીં.

જૈનની ભોજનસંસ્થાઓમાં કે લગ્નાદિ પ્રસંગે પણ રાત્રે કે સૂર્યોદય પહેલાં ખોરાક રાંધવાનું સંદર્ભ થવું જરૂરી છે. કંદમૂળનું ભક્ષણ કે તમાકુ જેવી વસ્તુનું વ્યસન પણ મુમુક્ષુને શોભે નહીં. આશા છે કે દરેક જૈન અને દરેક કાર્યકરો આ વાતનું જરૂર પાલન કરશે. મુંબઈ હો કે સૌરાષ્ટ્ર, ભારતમાં હો કે અમેરિકા જેવા પરદેશમાં-પણ જૈન માત્રે આટલી વાતનું પાલન કરવું તે પોતાના હિત માટે ઉપયોગી છે, તેમજ જૈનસમાજની શોભા માટે સદ્ગાર અત્યંત જરૂરી છે

-જય મહાવીર

(મહાવીર ભગવાનના મોક્ષગમનનું અઢીહજારમું વર્ષ છે.)

**જો તુ શિવપુરીપંથનો પથિક થવા ચાહતો હો
-તો શું કરવું ? તે આચાર્યદિવ બતાવે છે.**

**હે પથિક શિવપુરીપંથના ! ...તું પ્રથમ જાણજે ભાવને;
છે માર્ગ સાધ્ય પ્રયત્નથી; નહિ ભાવવિરહિત લિંગથી.**

(ભાવપ્રાભૂત ગાથા-૬)

“હે શિવપુરીપંથના પથિક ! ” વીતરાગભાવ વગરના એકલા બાદ્ય દિગંબર લિંગથી તને શું લાભ છે ? શુદ્ધભાવ વગરના લિંગથી કાંઈ મોક્ષમાર્ગ સધાતો નથી; જિનવરદેવે કહેલો મોક્ષમાર્ગ તો સમ્યકૃત્વાદિ શુદ્ધભાવરૂપ પ્રયત્ન વડે જ સાધ્ય છે. માટે પ્રથમ તું ભાવને જાણ.

અહા, જુઓ તો ખરા ! આચાર્યદિવે ભવ્યજીવને કેવું મધુસું સંબોધન કર્યું છે !! ‘શિવપુરીપંથના પથિક ! ’ એમ કહીને બોલાવ્યો છે. અરે ભાઈ ! તું તો શિવપુરીના માર્ગ ચાલનારો છો ને ! તો શિવપુરીનો માર્ગ શુદ્ધભાવ વડે જ સાધી શકાય છે; માટે પ્રથમ તું શુદ્ધભાવને જાણીને તેનો પ્રયત્ન કર. કાંઈ શુભરાગ વડે કે માત્ર બદ્ધારના દિગંબર મુનિલેખ વડે મોક્ષમાર્ગ સધાતો નથી. તું અનાદિકાળથી શુદ્ધભાવ વગર જ સંસારમાં રખડયો. શુભાશુભ ભાવો તો તેં અનંતકાળમાં અનંતવાર કર્યા છે, દ્રવ્યલિંગ પણ અનંતવાર ધાર્યા છે—પણ શિવપુરીનો માર્ગ ફળસુધી તારા ળાથમાં ન આવ્યો; માટે હવે તું સમજ કે તેનાથી જુદી જાતનો, શુદ્ધભાવરૂપ મોક્ષમાર્ગ છે; એમ જાણીને એવા શુદ્ધભાવનો ઉદ્યમ તું કર. આત્માનું સ્વરૂપ જાણીને સ્વસન્મુખ પરિણતિ તે શુદ્ધભાવ છે, તે જ શિવપુરિનો ઉદ્યમ છે. આવા માર્ગ જિનેશ્વરદેવો મુક્તિ પામ્યા છે, ને તે જ માર્ગ જગતના ભવ્ય જીવોને ઉપદેશ્યો છે.—

અહીંત સૌ કર્મિતણો કરી નાશ એ જ વિધિ વડે,
ઉપદેશ પણ એમ જ કરી, નિવૃત્ત થયા; નમું તેમને.

(પ્રવચનસાર-૮૨)

: મહા : ૨૫૦૦

આત્મધર્મ

: ૨૩ :

પ્રથમ સમ્યગ્દર્શન તે શુદ્ધભાવ છે, મુનિપણું તે પણ શુદ્ધભાવ છે, કેવળજ્ઞાન તે પૂર્ણ શુદ્ધભાવ છે.—આ શુદ્ધભાવરૂપ પ્રયત્ન વડે જ મોક્ષ સધાય છે.

શુભાશુલ્લ કખાયભાવો તેને પણ પ્રયત્ન તો કહેવાય, પણ તે મોક્ષનો પ્રયત્ન નથી, તે તો સંસારનો પ્રયત્ન છે. મોક્ષનો પ્રયત્ન તો શુદ્ધભાવરૂપ વીતરાગભાવરૂપ છે. આવા ભાવને હે ભવ્ય ! તું જાણ...તો તેને શિવપુરીનો પંથ હાથમાં આવશે. શિવનગરી એ જ તારું સાચું કાયમી રહેઠાણ છે. આનંદધામ તારું ચૈતન્યતત્ત્વ, તેમાં તું જ....તે જ તારો માર્ગ છે. પ્રભુ ! તારું તત્ત્વ તો તારા અંતરમાં હોય, કે શરીરમાં ને રાગમાં હોય ? નજીન શરીરમાં ને રાગમાં ગોતવા જઈશ તો ત્યાં તેને મોક્ષમાર્ગ નહિ મળે, તેમાં તો સંસારની ચારગતિ મળશે. મોક્ષના પંથને તારે શોધવો હોય તો અંદરમાં શુદ્ધ ભાવમાં પ્રયત્નવડે શોધ. સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રને ભગવાને મોક્ષમાર્ગ કહ્યો છે, ને તે તો આત્માનો શુદ્ધભાવ છે. દિગંબર શરીર તે કાંઈ આત્મભાવ નથી, તે તો અનાત્મભાવ છે; રાગ તે પણ કાંઈ શુદ્ધ આત્મભાવ નથી, પરમાર્થ તે પણ અનાત્મભાવ છે; સમ્યકૃત્વાદિભાવ તે શુદ્ધ આત્મભાવ છે, તે જ મોક્ષમાર્ગ છે. અરે જીવ ! એકવાર તું આવા સત્ય માર્ગને જાણ તો ખરો !—તેને મહા આનંદમય શિવપુરીનો માર્ગ હાથમાં આવશે.

ભાઈ ! તારે મોક્ષને સાધવો હોય તો બણારના સાધનમાં કે શુભરાગમાં તું લલચાઈ ન જઈશ, તેને મોક્ષનું સાધન માની ન લઈશ. મોક્ષનું સાધન તો રાગથી પાર, જડ શરીરથી પાર, અંદરના શુદ્ધ ચૈતન્યભાવરૂપ છે, તેનો પ્રયત્ન તું કરજે. અમે તો તેને શિવપુરીનો પંથ બતાવીએ છીએ. માટે હે શિવપુરીપંથના પથિક ! તું આવા માર્ગને જાણીને પ્રયત્નવડે આ માર્ગમાં આવ. આ માર્ગથી અલ્પકાળમાં જ તું આનંદમય શિવપુરીમાં પહોંચીશ, રાગના માર્ગ તો, અનંતકાળથી ચાલવા છતાં શિવપુરી તારા હાથમાં ન આવી, ને તું સંસારમાં જ રહ્યો; તે શિવપુરીનો પંથ નથી. શિવપુરીનો પંથ અમે જોયેલો, ને જાતે અનુભવેલો આ શુદ્ધભાવરૂપ છે, શુદ્ધોપયોગ તે પ્રસિદ્ધ શિવમાર્ગ છે; તેને જાણીને પ્રયત્ન વડે તું આ શિવપુરીપંથમાં આવ.

વીરનો મારગ છે શૂરાનો.....

(આ ચિત્રમાં પીઠી ભૂલથી ઊલટી દોરાઈ ગઈ છે. પીઠી મુનિના હાથમાં જોઈએ, આ કૃતિ દરગુજર કરવા વિનિતિ છે.)

ચિત્રમાં સ્ત્રી એ રાગનું પ્રતિક છે. શૂરવીર થઈને જે વીરમાર્ગને સાધવા નીકળ્યા તે રાગની સામે જોવા ઊભા રહેતા નથી.

રાજપુત્ર પરણીને આવ્યો ત્યાં યુદ્ધની હાક વાગી. શૂરવીર માતાએ પુત્રને તિલક કરીને વિદાય આપી. રાજપૂતાણીએ પણ બહાદુરીથી વિદાય આપી.
—પણ...

—પણ, પ્રેમનો માર્યો રાજપુત્ર, યુદ્ધમાં જતાં જતાં મુખ પાછું ફેરવીને સ્ત્રી સામે નજર કરે છે...યુદ્ધટાણે પતિમાં આવી નબળાઈ દેખીને રાજપૂતાણીનું લોહી ઊછળી જાય છે....અને પળવારમાં નિર્ણય કરીને હાકલ કરે છે—

... કાયરનું નહીં કામ જો...

ઉભા રહો !
 લડાઈમાં જતાં જતાં
 મારા મોઢાનો રાગ
 રહી જશે...તો યુદ્ધમાં
 તમે કેમ જીતશો ? લ્યો,
 આ માથું ભેગું લઈ
 જાવ ! એમ કહી
 શૂરવીર રજપૂતાણીએ
 માથું કાપીને પતિ સામે
 ધરી દીધું..

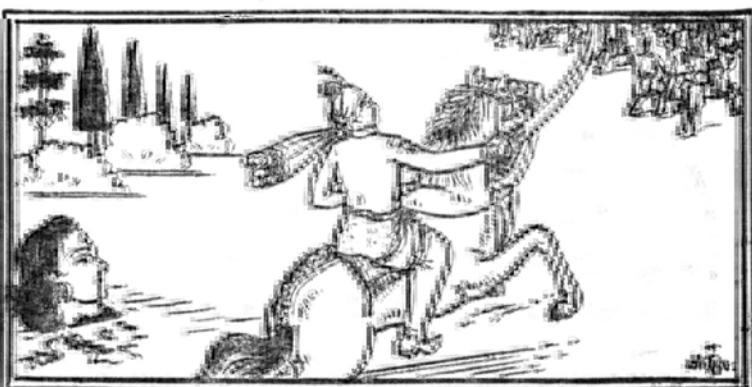

માતા પણ
 શૂરાતન ચડાવતાં કહે
 છે—અરે કાયર !
 અત્યારે યુદ્ધટાણે તું
 સ્ત્રીના રાગમાં
 રોકાયો ? રાગ છોડ....
 ને યુદ્ધમાં જીતવા માટે
 શૂરવીર થા !

બસ, માતાનાં વેણ
 સાંભળતાંવેંત વીરતા
 જાગી ઉઠી; રાગના
 બંધન તોડીને શત્રુ પર
 વિજય મેળવવા
 ઉછળ્યો....ને દુશ્મનો
 દૂર ભાગ્યા !

વીરનો
 મોક્ષમાર્ગ સમજવા
 માટે ગુરુદેવનું પ્રવચન રહ મા પાને વાંચો.

: ૨૬ :

આત્મધર્મ

: મહા : ૨૫૦૦

હરિનો મારગ છે શૂરાનો

**મોકણા સાધક શૂરવીર હોય છે,
તે રાગની પ્રીતિમાં રોકાતા નથી**
(પંચાસ્તિકાય ગાથા ૧ ઉપરના પ્રવચનમાંથી)

મોકણા સાધક જીવો શૂરવીર હોય છે; તે માટેનું દૃષ્ટાંત આપે પાછળના ચિત્રોમાં જોયું; અહીં તે સંબંધી પ્રવચન આપ્યું છે. ભગવાન તીર્થકરદેવનો ઉપદેશ-કે જે નિર્બધપણે શુદ્ધાત્માની પ્રાસિ કરાવનારો છે તે ઉપદેશ જીલીને જે જીવ ચિદાનંદસ્વભાવને સાધવા નીકળ્યો તેના પુરુષાર્થનો વેગ સ્વભાવ તરફ હોય છે. તે પરભાવ સામે જુએ નહિં, પરભાવની પ્રીતિમાં તે અટકે નહિં. ‘આ રાગનો કણિયો શુભ છે, તે મને કંઈક લાભ કરશે, કંઈક મદદ કરશે—એમ રાગની સામે જોવા મોકાથી જીવ ઊભો ન રહે,...એ તો નિરપેક્ષ થઈને વીરપણે વીતરાગસ્વભાવ તરફની શ્રેષ્ઠીએ ચેતે છે. તીર્થકરોની ને વીરસંતોની વાણી જીવને પુરુષાર્થ જગાડનારી છે. તે કહે છે કે અરે જીવ ! તું વીતરાગમાર્ગને સાધવા નીકળ્યો ને ત્યાં વચ્ચે પાછો વળીને રાગની સામે જોવા ઊભો રહે છે ?—અરે નમાલા ! શું તું વીતરાગમાર્ગને સાધવા નીકળ્યો છે ? શું આમ રાગની સામે જોયે વીતરાગમાર્ગ સધાતા હશે ? તું વીતરાગમાર્ગ સાધવા નીકળ્યો ને હજુ તને રાગનો રસ છે ?—છોડી દે એ રાગનું અવલંબન, છોડ એનો પ્રેમ !—ને વીર થઈને ઉપયોગને જુકાવ તારા સ્વભાવમાં. વીતરાગમાર્ગનો સાધક શૂરવીર હોય છે, તે એવો કાયર નથી હોતો કે ક્ષણિક રાગની વૃત્તિથી લૂંટાઈ જાય ‘હરિનો મારગ છે શૂરાનો....કાયરનું નહીં કામ જો...’ જેમ અરિહંતો મોહશુત્રને જીતવામાં શૂરવીર હોય છે, તેમ અરિહંતનો ભક્ત એવો સાધકજીવ પણ શૂરવીર હોય છે.

આ વાત સમજાવવા રાજપૂતનું દૃષ્ટાંત: એક રજપૂત, જીવાનજોધ તાજો જ પરણીને આવેલો. ત્યાં તો રાજ ઉપર શત્રુ આવ્યા, તેને જીતવા માટે લડાઈમાં જવાની હાકલ વાગી...રજપૂતને લડાઈમાં જવાનું થયું; રજપૂત-માતાએ હસતે મુખે તિલક

કરીને દીકરાને વિદ્યાય આપી. બહાદૂર રજપૂતાણીએ પણ બહાદૂરીથી પતિને વિદ્યાય આપી. પણ-તે રજપૂત લડાઈમાં જતાં જતાં નવી પરણોલી પત્ની ઉપર ઘણા પ્રેમને લીધે વારંવાર પાછો વળીને તેના મોઢા સામે જોયા કરે....જટ તેના પગ ઉપડે નહિ. ખરે ટાણે તેની આ ઢીલાશ જોઈને વીર રજપૂતાણીથી રહેવાયું નહિ, હાકલ પાડીને તેણે કચું; ઊભા રહો. આ મોઢાનો મોહ તમને રોકે છે! આ મોહું ભેગું લેતા જીવ એટલે તમારું ચિત્ત લડાઈમાં લાગે. -એમ કણીને તેણે પોતાનું માથું કાપીને તેની સામે ધરી દીધું. રજપૂત તો આભો જ બની ગયો....તેની માતા કહે છે: અરે કાયર! તેં રજપૂતાણીના દૂધ પીધાં છે; ને આ લડાઈમાં જવાના શૂરવીર થવાના ટાણે બાયડીનું મોહું જોવા તું રોકાણો? છોડ એ વૃત્તિ! શું આ રાગની વૃત્તિમાં રોકાવાના ટાણાં છે? અરે, આ તો શૂરવીર થઈને શત્રુને જીતવાના ટાણાં છે, અત્યારે રાગની વૃત્તિમાં રોકાવાનું ન હોય....તેમ-

જે જીવ ચૈતન્યને સાધવા નીકળ્યો, ને એમ કહે છે કે રાગથી કાંઈક લાભ થશે, કયાંક રાગના અવલંબનથી જરાક લાભ થશે,-એમ રાગની વૃત્તિ સામે જોઈને કાયરપણે જે અટકયો છે, ને અંતરમાં ચૈતન્યમાં જુકાવતો નથી. એવા કાયરજીવને જિનવાણી માતા શૂરાતન ચડાવે છે કે અરે જીવ! તું શૂરવીર થઈને ચૈતન્યને સાધવા નીકળ્યા છો, તું વીરમાર્ગમાં મોહને જીતવા નીકળ્યો છો, તો રાગની રૂચિ તને ન પાલવે. રાગની સામે જોઈને રોકાવાના આ ટાણાં નથી; આ તો રાગની રૂચિ તોડીને શૂરવીરપણે મોહશત્રુને મારવાના ને ચૈતન્યને સાધવાના ટાણાં છે. વીરમાર્ગના સાધક શૂરવીર હોય છે, તે એવા કાયર નથી હોતા કે રાગની વૃત્તિમાં અટકી જાય. વીરનો વીતરાગમાર્ગ શૂરાનો છે. એ તો રાગના બંધન તોડીને શૂરવીરપણે મોહશત્રુને છણે છે ને ચૈતન્યને સાધે છે.

સુવર્ણિના કણિયા

(અષ્ટપ્રાભૂત પ્રવચનોમાંથી)

- * રત્નત્રયની આરાધનામાં સ્વદ્રવ્યનું જ સેવન છે, પરદ્રવ્યનું સેવન નથી. આવા રત્નત્રયને જે જીવ આરાધે છે તે આરાધક છે અને એવા આરાધક જીવ રત્નત્રયની આરાધનાવડે કેવળજ્ઞાન પામે છે, એ વાત જિનમાર્ગમાં પ્રસિદ્ધ છે. રત્નત્રયની આરાધના પરના પરિહારપૂર્વક આત્માના ધ્યાનથી થાય છે.
- * સમ્યગ્રદ્શનથી જે શુદ્ધ છે તે શુદ્ધ છે. સમ્યગ્રદ્શનનો આરાધક જીવ અલ્પકાળે સિદ્ધિ પામે છે. સમ્યગ્રદ્શન વગરનો જીવ ઇષ્ટસિદ્ધિને પામતો નથી. આ રીતે મોક્ષની સિદ્ધિ માટે સમ્યગ્રદ્શનની આરાધના પ્રધાન છે.

ચાલો ચાખીએ પંચપરમેષ્ઠીનો પ્રસાદ

(વેલાવેલા આવજો સૌ આનંદ-ઉત્સવમાં...)

ભારતના હે ભવ્યજનો ! પરમાગમોમાં પંચપરમેષ્ઠી ભગવંતોએ આત્માના આનંદનો જે વીતરાગી પ્રસાદ ભર્યો છે તેનો સ્વાદ ચાખવો હોય તો સુવર્ણપુરીમાં આવો.... સુવર્ણપુરીમાં કહાનગુરુ આપણને દરરોજ એ વીતરાગીપ્રસાદ પીરસે છે, ને હમણાં તો હોંશો-હોંશો ખોબા ભરીભરીને પીરસે છે....તમે સૌ પરમાગમનો એ પ્રસાદ લેવા સોનગઢના આનંદ ઉત્સવમાં વેલાવેલા આવજો...આવજો...આવજો....એમ ભાવ-ભીનું નિમંત્રણ છે. (સં.)

વીર સં અદીહજાર: પોષ વદ તેરસ...આજ સવારથી જ સોનગઢનું વાતાવરણ મંગલમય હતું....દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુની પ્રતિષ્ઠાના મંગલ-વધામણાં આજથી શરૂ થતાં હતા....પરમાગમના મંગલ મંડપે પંચપરમેષ્ઠીની પ્રસાદી લેવા ને મંગલ ઉત્સવ ઉજવવા સર્વે સાધર્મીઓને ઉમંગભર્યા આમંત્રણ આજે મોકલાતા હતા. સૌના અંતરમાં મંગલ ઉત્સવના પડવમ વાગતા હતા. શરૂઆતના મંગલમાં પંચપરમેષ્ઠીની પ્રસાદી જેવા પંચ પરમાગમની પરમાગમ મંદિરમાં પધરામણી થઈ...જિનવાણીના મંગલ ગીતથી વાતાવરણ ગૂંજુ રહ્યું. લોકમાં તો માતા છાલરડાં ગાઈને બાળકને સંભળાવે, અહીં તો જિનવાણીમાતાના બાળકો ઉમંગભર્યા ગીત ગાતા હતા. ગીત પૂરા થતાં જેમ માતા બાળકની સંભળ લેવા દોડી આવે તેમ જિનવાણી-માતા વિદેહથી દોડી આવ્યા, ને શ્રી ગુરમુખેથી જિનવાણીનો મધુર પ્રવાહ છૂટવા લાગ્યો.

હે જીવ ! તારો આત્મા જ તારું આલંબન છે. તારા જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્ર-પરિણામમાં તારો આત્મા જ તને આલંબન છે; તારું આત્માનું આરામસ્થાન આત્મા જ છે, તેમાં અંતર્મુખ થઈ એકાગ્ર થતાં રાગાદિ પરભાવ છૂટી જાય છે ને આત્મરામ પોતાના સાચા રૂપમાં આવે છે.

અહો, જિનવાણી તો જ્ઞાન અને રાગનું ભેદજ્ઞાન કરાવે છે; 'ભેદવિજ્ઞાનતः'

સિદ્ધા, સિદ્ધા યે કિલ કેચન' જે કોઈ જીવો સિદ્ધ થયા છે તેઓ ભેદજ્ઞાન વડે જ સિદ્ધ થયા છે. આવી સિદ્ધજ્ઞાનો આધાર, ને આવા ભેદજ્ઞાનનો આધાર આત્મા પોતે છે એવી તેની અધિકરણશક્તિ છે, બીજું કોઈ તેનું આલંબન નથી.

ધર્માત્મા એમ અનુભવે છે કે હું પોતે મારા જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્રની નિર્મળ પર્યાયમાં છું; રાગમાં હું નથી, શરીરમાં હું નથી; ને મારી નિર્મળ જ્ઞાનાદિ પર્યાયમાં રાગ કે શરીર નથી, મારો આત્મા જ મારી જ્ઞાનાદિ પર્યાયમાં તન્મય વર્તે છે, ને મારી તે પર્યાયોમાં મારો આત્મા જ આલંબન છે.—અંતર્મુખ થઈને આવું આલંબન જેણે લીધું તેણે પોતાના આત્મામાં પરમાગમરૂપ ભાવશ્રુતની પ્રતિષ્ઠા કરી. આવું શુદ્ધાત્માનું આલંબન તે જ સર્વ જિનાગમનો સાર છે.

ભાવલિંગી મુનિ તેમજ તેના પેટામાં સમ્યગ્દાચિ-ધર્માત્મા પણ, પોતાના જ્ઞાનાદિની નિર્મળ પર્યાય સાથે આત્માને અભેદ અનુભવે છે; તે વાત ભગવાન કુંદકુંદાચાયેદ્વ ભાવપ્રાભૃતની પચ મી ગાથામાં બતાવે છે—

આદા ખુ મજ્જ ણાણે આદા મે દંસણે ચરિત્તે ય।

આદા પચ્ચકખાણે આદા મે સંવરે જોગે ॥૧૫૮॥

અહો, જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્રનો જે ભાવ મારામાં પ્રગટ્યો છે તેમાં મારો આત્મા જ તન્મય છે, તેમાં આત્માનું જ આલંબન છે; તે જ્ઞાનાદિમાં કોઈ રાગનું, શાસ્ત્રના શબ્દોનું કે પરનું આલંબન નથી. મારી જ્ઞાનપરિણતિ રાગને તાબે થયેલી નથી, તે તો આત્મામાં સ્વવર્ષ વર્તે છે.

અહો, જન્મ-મરણના આંટા જેને મટાડવા હોય તેને માટે આ વાત છે. વીર થઈને વીરના માર્ગને સાધવાની આ વાત છે. આ વીરનો માર્ગ છે, કાયરનો માર્ગ નથી. શૂરવીર થઈને એટલે રાગથી પાર થઈને, અંદર ચૈતન્ય-કારણપરમાત્માનો જેણે સ્વીકાર કર્યો તેને મોક્ષમાર્ગરૂપી કાર્ય થવા જ માંડયું છે. જેને આવું કાર્ય નથી પ્રગટ્યું તેણે અંદર કારણપરમાત્માનો સ્વીકાર જ કર્યો નથી. જે કારણ પરમાત્માને સ્વીકારે છે તેને તો તેનું સમ્યગ્દર્શનાદિ કાર્ય પણ વિદ્યમાન વર્તે જ છે. અહો, કારણ-કાર્યની સંધિની આ અપૂર્વ વાત છે.

ધર્મી જીવ જીણે છે કે મારા સમ્યગ્દર્શનમાં, મારા સમ્યગ્જ્ઞાનમાં મારો આત્મા જ મને અવલંબનરૂપ છે. કોઈ બીજાના અવલંબને મારી શ્રદ્ધા-જ્ઞાનપર્યાય થઈ નથી. શાસ્ત્રના અવલંબને કે રાગના અવલંબને મારી સમ્યક્ત્વાદિ પર્યાય થઈ

નથી. વનવાસ વખતેય ધર્માત્મા સતી-સીતા જાણતી હતી કે આ વનજંગલમાંય અમારો આત્મા જ અમારું શરણ છે; અમારી શ્રદ્ધાનું શાનનું શાંતિનું આલંબન અમારો આત્મા જ છે, તેના જ અવલંબનથી અમારા શ્રદ્ધા-જ્ઞાન-શાંતિ છે. અયોધ્યામાં હતી ત્યારે શરણવાળી હતી ને હવે જંગલમાં અશરણ થઈ ગઈ-એમ તે માનતી નથી. અયોધ્યા વખતેય કંઈ તે અયોધ્યા, રામ, કે રામ પ્રત્યેનો રાગ-એ કોઈ અમારું શરણ ન હતું, તે કોઈના શરણે અમારી શાંતિ કે જ્ઞાનાદિ ન હતા; તે વખતેય અમારો આત્મા જ અમારું શરણ હતું. ને અત્યારે વનમાં પણ અમારો શાશ્વત જ્ઞાનમય આત્મા જ અમારું શરણ છે.

અરે, આવો પોતાનો આત્મા જેના વેદનમાં ન આવ્યો એને શ્રદ્ધા કેવી? ને જ્ઞાન કેવું? બાપુ, તારી શ્રદ્ધા-જ્ઞાનપર્યાયમાં તો તારો આત્મા હોય કે બીજું કોઈ હોય? વીતરાગની વાણી તો તારું તત્ત્વ તારામાં જ બતાવે છે. તારો આત્મા તારા જ્ઞાનાદિની નિર્મળપર્યાયમાં વર્તે છે, બહાર નથી વર્તતો. તારી અનુભૂતિમાં તારા દ્રવ્ય-પર્યાય અભેદ છે, વચ્ચે ત્રીજું કોઈ તેમાં આવતું નથી. નિર્વિકલ્પઅનુભૂતિમાં તો ‘આ દ્રવ્ય ને આ પર્યાય’ એવા ભેદ પણ રહેતા નથી. આવો આત્મા ધ્યાનવડે શ્રદ્ધામાં-જ્ઞાનમાં-ચારિત્રમાં આવે તેનું નામ શુદ્ધ ભાવ છે, ને તે મોક્ષનું કારણ છે. આવા શુદ્ધભાવ સિવાય બીજું કોઈ મોક્ષનું કારણ નથી.

ધર્મ નિઃશંક જાણે છે કે મારી જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્ર પર્યાયમાં મેં મારા ચૈતન્ય-પ્રભુને સ્વીકાર્યો છે; ને મારી પર્યાયમાં તે સ્પષ્ટ-પ્રગટ વર્તે છે. અહા, ચૈતન્યપ્રભુ... જેનામાં સાદિ-અનંતકાળની અનંત-અનંત સુખદશા પ્રગટવાની તાકાત, જેનામાં અનંત કેવળજ્ઞાનપર્યાયરૂપ થવાની તાકાત,-એનો જે પર્યાયમાં સ્વીકાર થયો તે પર્યાય તો સુખ અને કેવળજ્ઞાન તરફ પરિણામવા લાગી; રાગથી છૂટીને સ્વભાવમાં નભી ગઈ.-એવી પર્યાયમાં અખંડ આત્માને ધર્મ અનુભવે છે. ધર્મને કોઈ પર્યાયમાં પોતાના પરમાત્માનો વિરણ નથી. મારી પર્યાયના મંડપે મારા ચૈતન્યપ્રભુ પદ્ધાર્ય છે.

જુઓ, આ મહોત્સવના માંગલિક થાય છે. આજે કંકોતરી લખવાનું મૂરત છે... તેમાં આ પહેલી માંગળક્કોતરી ચૈતન્યપ્રભુને લખી...ચૈતન્યપ્રભુ! તમે મારી પર્યાયમાં પદ્ધારજો....મારી પર્યાયમાં રાગ નહિ, મારી પર્યાયમાં તો મારો ચૈતન્યપ્રભુ બિરાજે છે- એમ ધર્મ અનુભવે છે. એની પરિણાતિમાં પ્રભુ પદ્ધાર્ય છે. તે પરિણાતિ હવે મોક્ષદશા લીધા વગર પાછી ફરે નહિ. પર્યાય-પર્યાયે પ્રભુને સાથે રાખીને મોક્ષ લીધે જ છૂટકો.

પ્રવચન પછી શ્રી મહાવીર-કુંદકુંદ પરમાગમમંદિરમાં મહાવીરપ્રભુની પ્રતિજ્ઞાના પંચકલ્યાણક મહોત્સવની તથા ઉદ્ઘાટન મહોત્સવની નિમંત્રણપત્રિકા લખવાનો મંગલ પ્રારંભ થયો હતો; શરૂઆતમાં વિદ્વાન ભાઈશ્રી હિંમતભાઈએ તે નિમંત્રણપત્રિકા સભામાં વાંચી સંભળાવ્યા બાદ, પૂ. ગુરુદેવે સુણસ્તે તે કુમકુમપત્રિકામાં કેશરનો અંલખીને મંગળ કર્યું હતું. ત્યારબાદ મુરબ્બીશ્રી રામજીભાઈ તથા પ્રમુખશ્રી નવનીતભાઈ દ્વારા લખાયેલી કંકુ છાંટી પ્રથમ કંકોતરી સભાજનોના હર્ષોલ્લાસ વચ્ચે પૂ. ગુરુદેવના કરકમળમાં, તેમજ પૂ. બેનશ્રી-બેનને અર્પણ કરવામાં આવી હતી.

કંકોતરી લખવાની મંગલવિધિ બાદ તુરત જ પ્રતિજ્ઞામહોત્સવ માટેના ઈંગ્રોની ઉછામણી થઈ હતી, તેમાં પ્રથમ સૌધર્મણન્દ્રની બોલી શેઠશ્રી પૂરણચંદજ ગોદિકાએ લીધી હતી તથા ઈશાનન્દન્દ્રની બોલી સુરતના ભાઈશ્રી મનહરલાલ ધીરજલાલે લીધી હતી. છાલ કુલ ૧૩ ઈન્ગ્રોની ઉછામણી થયેલ છે, ને બાકીનાં ત્રણ ઈન્ગ્રોની તથા કુબેરની ઉછામણી ઉત્સવ વખતે (ફાગણ સુદ ચોથના રોજ) બોલવામાં આવશે.

ભગવાનના પિતા-માતાની સ્થાપનાનું સૌભાગ્ય વિદ્વાન ભાઈશ્રી લાલચંદભાઈ મોઢી (રાજકોટવાળા) તથા તેમના ધર્મપત્રની શ્રી નવલબેનને મળેલ છે.

આ ઉપરાંત ભગવાન કુંદકુંદસ્વામી-અમૃતચંદ્રસ્વામી-પદ્મપ્રભુસ્વામી-એ શાસ્ત્ર-કાર ત્રિપુટીનાં મહાન ચિત્રો પોતાના તરફથી કરવાની જાહેરાત પણ મુમુક્ષુ ભાઈબહેનો તરફથી થઈ હતી. અને કુંદકુંદસ્વામીના ચરણપાદકા લઇ આવવાની ઉછામણી પણ હર્ષોલ્લાસપૂર્વક આઙ્કિકાવાળા રાયચંદભાઈએ લીધી હતી. (આ દરેક વસ્તુની સ્થાપના કરવાની ઉછામણી બાકી છે, તે ઉત્સવ વખતે થશે.)

આ મહાન પ્રતિજ્ઞા ઉત્સવ માટે ગામેગામના મુમુક્ષુઓને ઘણો ઉલ્લાસ વર્તે છે. મંગલ ઉત્સવનો કાર્યક્રમ તા. ૨૭ ફેબ્રુઆરીથી તા. ૬ માર્ચ સુધી (ફાગણ સુદ પાંચમથી તેરસ સુધી) આઠ દિવસનો છે, જે નિમંત્રણપત્રિકામાં આપે વાંચ્યો હશે, તે નીચે મુજબ છે-

ફાગણ સુદ પાંચમ (તા. ૨૭) : શાંતિજ્ઞ, પ્રતિજ્ઞામંડપમાં ભગવાનની પધરામણી, જૈન ધજરોહણ, તથા પંચપરમેષ્ઠી પૂજન-પ્રારંભ.

ફાગણ સુદ છષ્ઠ (તા. ૨૮) : નાંદીવિધાન, ઈન્દ્રપ્રતિજ્ઞા, પૂજાવિધાન પૂર્ણ, અભિષેક, મૃત્તિકાનયન વગેરે.

: તૃતીય :

આત્મધર્મ

: મહાં : ૨૫૦૦

ફાગણ સુદ સાતમ (તા. ૧-૩-૭૪) : યાગમંડલવિધાન, જલયાત્રા, ગર્ભકલ્યાણકની પૂર્વકિયા.

ફાગણ સુદ આઠમ (તા. ૨) : વીરપ્રભુનો ગર્ભકલ્યાણક, વેદીશુદ્ધિ વગેરે.

ફાગણ સુદ નોમ રવિવાર (તા. ૩) : જન્મકલ્યાણક-અભિષેક-પારણાજૂલન, રાજતિલક, રાજસભા.

ફાગણ સુદ ૧૧ (તા. ૪) : દીક્ષાકલ્યાણક વગેરે.

ફાગણ સુદ ૧૨ (તા. ૫) : આહારદાન, અંકન્યાસ, કેવળજ્ઞાન કલ્યાણક વગેરે.

ફાગણ સુદ ૧૩ (તા. ૬) બુધવાર : નિર્વાણકલ્યાણકઃ; પરમાગમમંદિરનું ઉદ્ઘાટન; તેમાં વીરનાથપ્રભુની મંગલ પ્રતિષ્ઠા (૧૧ વાગે), કુંદુંકું પ્રભુના ચરણપાદૂકાનું સ્થાપન, કળશ-ધ્વજારોહણ, શાંતિયજ્ઞ, રથયાત્રા.

૫ વિધિનાયક તથા મૂળનાયક: મહાવીર ભગવાન.

૫ પ્રતિષ્ઠાચાર્ય પં. મુન્નાલાલજી સમગોરયા (સાગર)

૫ પરમાગમ-મંદિર ઉદ્ઘાટન: જૈનસમાજના નેતા શાહુ શાંતિપ્રસાદજી જૈન, દિલ્હી

૫ વિદ્ધાનોનું સંમેલન પણ થશે.

* * * *

“-એ વખતની શી વાત ! ”

અચિંત્ય ચૈતન્યસ્વરૂપનો મહિમા લક્ષણત કરીને અંતરમાં વારંવાર પ્રયોગદ્વારા જ્યારે પોતાના આત્મામાં જ ઉપયોગને એકાગ્ર કરીને આત્મા પોતે ધ્યાનપદ્યાયરૂપે પરિણમ્યો ત્યારે તે પદ્યાય અનંતગુણના ધ્યાનમાં પ્રવેશીને તેમાં લીન થઈ ગઈ, ત્યાં ‘આ ધ્યાન ને આ ધ્યેય’ એવો ભેદ ન રહ્યો, ધ્યાન ને ધ્યેય બંને અભેદ થઈ ગયા. અનંતગુણના સ્વાદનું વેદન તેમાં એકસાથે વર્તે છે, પરમ શાંતરસની ચૈતન્યધારા ઉત્લસે છે. અહા, એ વખતના આનંદવેદનની શી વાત !

મહા : ૨૫૦૦

આત્મધર્મ

: ૩૩ :

ફસોનગઢમાં મંગલ મહોત્સવ (પાનું રથ ચાલુ) ફ

સોનગઢના પ્રજાજનો પણ પોતાની નગરીમાં ઉજવાતા આ ભવ્ય મહોત્સવને લીધે ખુશખુશાલ છે. હા, કદાચ ઘોડાગાડીવાળા કે મજુર લોકો થોડું ભાડું વધુ માંગશે, -પણ આવા અવસરે આપણે તેમને ખુશી કરવા જોઈએ.

પણ ઉત્સવ પૂરો થયા પછી આટલા બધા માણસો એકસાથે જશે કેવી રીતે ?

અરે ભાઈ ! પ્રથમ તો જાણો એ વખતે વીરપ્રભુ પધાર્યા હોવાથી વાતાવરણ એવું અદ્ભુત હશે કે તમને ઝટપટ સોનગઢથી જવાનું મન જ નહિ થાય. અને છતાં જનારાઓ માટે રેલ્વે અને બસની પૂરી વ્યવસ્થા રહેશે. પૂરા પેસેન્જર મળતાં સોનગઢથી સીધી અમદાવાદની, રાજકોટની, કે જુનાગઢ, પાલીતાણા વગેરેની સ્પેશ્યલ બસ મળે તેવી વ્યવસ્થા પણ ગોઠવાઈ જશે.

આ ઉત્સવમાં હાથી આવશે ?

હા, હાથી તો હોય જ ને !

કેટલા હાથી આવશે ?

આ ઉત્સવ પરમાગમ મંદિરનો છે ને તેમાં કોતરાયેલા પરમાગમ પાંચ છે, એટલે હાથી પણ પાંચ જ આવશે. છેલ્લે એકેક હાથી ઉપર એકેક પરમાગમ બિરાજમાન કરીને જ્યારે નાનકડા સોનગઢમાં મોટી ભવ્ય ગજયાત્રા નીકળશે ત્યારે તો કેવો આનંદ થશે ! ...ખબર છે ? સાંભળો ! કુંદકુંદસ્વામી ઉત્સવમાં પધારે ને તેમને દેખીને કહાનગુણને જેવો આનંદ થાય તેવો આનંદ આપણાને થશે. સાથે બે સુંદર રથ પણ હશે-એક સોનગઢનો ને બીજો અજમેરનો.

વાહ ભાઈ વાહ ! પણ હાથી ને રથ સિવાય બીજું કાંઈ આવશે ?

હા, આકાશમાં એક વસ્તુ આવશે.

કોણ આવશે ? શું કોઈ દેવ આવશે ?

અત્યારે તો હેલિકોપ્ટર-વિમાન પુષ્પવૃદ્ધિ કરવા આવવાનું સાંભળ્યું છે. બાકી તે વખતે જો કોઈ દેવ પણ આટલામાંથી પસાર થતો હશે તો તેને પણ એકવાર તો સોનગઢનો આ મહાન ઉત્સવ જોવા ઉંતરવાનું મન થઈ જશે....ને જો નહિ ઉંતરે તો તેનું વિમાન આકાશમાં થંભી જશે ! એવો પ્રભાવશાળી આ ઉત્સવ હશે.

બીજું કાંઈ નવીન ખરું ?

: ૩૪ :

આત્મધર્મ

: મહા : ૨૫૦૦

-હોવે; દશ કુમારિકા બહેનો આત્મસાધના અર્થે જીવન ગાળવા બ્રહ્મચર્ય-પ્રતિજ્ઞા લેશે; કુલ હુ બ્ર. બહેનો થશે, ને બધા બહેનો હળીમળીનો આત્મસાધનાની ભાવનાપૂર્વક આનંદથી જે ઉત્સવ ઉજવતા હશે તે દેખીને તમે પણ જરૂર આનંદથી પ્રભાવિત થશો. અને તેમાં વળી પૂ. બેનશ્રી-બેનનો દેવ-ગુરુ-ધર્મ પ્રત્યેનો ઉમંગ જોઈને તો મુમુક્ષુઓનો આત્મા જાગી ઊંઠશે.

* વાહ ભાઈ વાહ ! ઉત્સવના બધા ખુશખબર જાણીને આનંદ થાય છે; પણ હજુ એક વાત તો કહો,-કે તે વખતે ગુરુદેવનો ઉલ્લાસ કેવો હશે !

વાહ ભાઈ વાહ ! એની તો શી વાત કરું ? એમનો ઉલ્લાસ તો અત્યારથી જ એટલો બધો દેખાય છે કે આ નાનકડા આત્મધર્મમાં તે સમાતો નથી; તે સમાવવા માટે તો ઘણાં પાનાં વધારવા પડશે.

* વળી બીજું કાંઈ નવીન થાશે ?

હા ભાઈ ! ઘણુંય નવું નવું થવાના ભણકારા તો વાગી રહ્યા છે, પણ બધી વાત તમને અત્યારથી નહિં કહી દઉં. હવે તો બસ, તમે વેલાવેલા સોનગઢ આવીને બધું રૂબરૂ જોજો ને આનંદિત થાજો.

ઠીક ભાઈ, આવશું જરૂર આવશું.

ભલે....આવજો જરૂર આવજો. સ્વાગતમ्

જ્ય મહાવીર

-બ્ર. હરિલાલ જૈન.

(પ્રચારકમિટી: પરમાગમ મંદિર પ્રતિષ્ઠા-મહોત્સવ

સોનગઢના કેટલાક ટેલીફોન નંબર

૩૪ સ્વાધ્યાય મંદિર: ઓફિસ (રાત્રે બંધ)

તારનું સરનામું: -

૫૨ જૈન સમિતિ

PARMAGAM

૪૦ નવનીતલાલભાઈ જ્વેરી (પ્રમુખ)

SONGAD

૨૭ ખીમચંદભાઈ જે. શેઠ

પત્રવ્યવહારનું સરનામું:-

૬૨ ભાવનગરવાળા જે. ડિમતલાલ

શ્રી જૈન સ્વાધ્યાયમંદિર,

૫૧ કણાનનગર-સોસાયટી

સોનગઢ (364250)

: મહા : ૨૫૦૦

આત્મધર્મ

: ૩૫ :

- * પરમાગમ-મંદિરનો મહોત્સવ કેવો અદ્ભુત હશે ! તેની થોડીક જાંખી અહીં આપી છે. પૂરા ઉત્સવનો આંખે દેખ્યો આનંદકારી અહેવાલ હવે પછીના અંકમાં આપ વાંચશો. પણ તે માટે આપે આપની આતુરતાને થોડીક રોકવી પડશે. કેમકે તે અંક દશ દિવસ મોડો (એટલે કે તા. ૨૦ મી માર્યે) રવાના થશે. અંક સંબંધી ઘણી તૈયારીઓ એકલા હાથે કરવાની હોવાથી એટલો વિલંબ થશે. (સં૦)
- * હાલમાં ત્રણમાસ (ફાગણ ચૈત્ર ને વૈશાખ) સુધીમાં આત્મધર્મમાં સામાન્યપણે વૈરાગ્ય-સમાચાર છાપવાનું બંધ રાખવામાં આવશે,-તેથી સર્વે જિજ્ઞાસુઓને તેવા સમાચાર ન મોકલવા સૂચના છે.
- * આ મહાન ઉત્સવના રોજેરોજના સમાચારો તથા પ્રવચનની પ્રસાદી હિંદી તેમ જ ગુજરાતીમાં એક પત્રિકારૂપે સોનગઢમાં દરરોજ પ્રગટ થશે. બહારગામના જેઓ તાજા સમાચાર મેળવવા માંગતા હોય તેમણે ઝા. ૨/- તથા પોતાના સરનામાની પાંચ નકલ મોકલવાથી પત્રિકા પોસ્ટ દ્વારા મોકલવાની વ્યવસ્થા થશે.

સરનામું: બ્ર. હરિલાલ જૈન સોનગઢ (ઉદ્ઘાટન)

- * આપ તો આત્મધર્મના ગ્રાહક છો જ. પણ જિનશાસનની પરમ પ્રસાદીનો સ્વાદ આપના સ્નેહી-મિત્રજનોને શું આપ નહીં ચખાડો ? એમને એ પ્રસાદી તમારે આપવી જ જોઈએ. અને તે માટે તેમને આત્મધર્મ પહોંચાડવું જોઈએ. લવાજીમ માત્ર ચાર રૂપિયા છે. ઉત્સવ વખતે આપ જરૂર આપના સ્નેહીજનોનું લવાજી ભરી દેશો.

-આત્મધર્મ કાર્યાલય સોનગઢ (ઉદ્ઘાટન)

અ કલ્યાણકારી કલ્યાણક અ

સૌ સાધમાંઓ આનંદથી ફળમળીને આ ઉત્સવ એવી રીતે ઉજવશું કે સૌને આનંદ થાય. આ તો ‘કલ્યાણક’ પ્રસંગ છે, સૌનું કલ્યાણ થાય, ને કોઈને કોઈપ્રકારે મનદુઃખ ન થાય, હોય તોપણ દૂર થઈ જાય-એવો આ ઉત્સવ છે. પ્રભુના કલ્યાણકમાં જગતના બધા જીવોને સુખ થાય છે તેમ આ કલ્યાણક પણ સૌને સુખદાયી બની રહેશે. અહીં, જ્યારે આ દુનિયામાં તીર્થકરના માર્ગનું નામ પણ મૌંઘું થતું જાય છે ત્યારે આપણે તો કેવા ભાગ્યશાળી છીએ કે વિદ્યમાન, ભૂત ને ભાવિ ત્રણેકાળના તીર્થકરોનો સુયોગ આપણને મળ્યો છે ! તેની બરી ડિંમત એ છે કે આપણે આપણું આત્મકલ્યાણ કરીને તીર્થકરોના માર્ગમાં દાખલ થઈ જઈએ. એ જ આપણો ઉત્સવ !

: ૩૬ :

આત્મધર્મ

: મહા : ૨૫૦૦

વારાણસી (કાશી) ના. પં. ફૂલચંદજી સિદ્ધાંતશાસ્ત્રી લખે છે:-

“શ્રી પરમાગમ મંદિરકા નિર્માણ દિગંબર પરંપરામે એક આદર્શ અનુકરણીય અપૂર્વ ઘટના હૈ ! સોનગઢને યહ કાર્ય કર પૂરે સમાજકે સામને એક નયા આદર્શ ઉપસ્થિત કિયા હૈ ! મેરા ઇસ મહાન કૃતિકે પ્રતિ સાણંગ પ્રણામ.”

-વારાણસી (કાશી) પં. ફૂલચંદજી સિદ્ધાંતશાસ્ત્રી

અજમેરના શેઠશ્રી ભાગચંદજી સોની લખે છે :

જિનેન્દ્રભગવાનની રથયાત્રા માટે અજમેરનો સુપ્રસિદ્ધ ભવ્ય રથ આપણે મંગાવેલ, તેની સંમતિ આપતાં શેઠશ્રી ભાગચંદજી સોની લખે છે કે સોનગઢમે પરમાગમ મંદિર એવં બૃહત્ પંચકલ્યાણક પ્રતિષ્ઠોત્સવકે સુસમાચાર અવગત કર અત્યાંત પ્રસંગતા હુઈ.

કેન્દ્રીય પ્રબંધ સમિતિની બેઠક સોનગઢમાં :-

ઓલ ઈંડિયા દિગંબર ભગવાન મહાવીર ૨૫૦૦ મા નિર્વાણ-મહોત્સવ સોસાયટીની પ્રબંધસમિતિની બેઠક તા. ૫ માર્ચ ૧૯૭૪ ના રોજ સોનગઢમાં સમિતિના અધ્યક્ષશ્રી શાંતિપ્રસાદજી જૈનની અધ્યક્ષતામાં થશે. તેની સાથે ગુજરાત-સૌરાષ્ટ્રની પ્રદેશસમિતિની મિટિંગ પણ થશે.

ગુજરાત-સૌરાષ્ટ્ર મુમુક્ષુ મંડળોને ખાસ સૂચના કે આપના ગામમાંથી કેટલા મુમુક્ષુભાઈ-બહેનો ઉત્સવમાં પધારશે, તેની સંખ્યાનો અંદાજ વેલાસર (તા. ૧૫ સુધીમાં ચોક્કસ લખી મોકલશો. તેમજ સમિતિની ભોજનશાળામાં પણ અગાઉથી ખબર લખવા ખાસ વિનંતી છે. -પરમાગમ મહોત્સવ કમિટી, સોનગઢ (સૌરાષ્ટ્ર)

પરમાગમ-મહોત્સવ કમિટિના સભ્યોને-

પ્રતિષ્ઠા-મહોત્સવ કમિટી તરફથી ખાસ નિવેદન કરવામાં આવે છે કે સોનગઢમાં પ્રતિષ્ઠા-મહોત્સવની તૈયારીઓ પૂર્ણ કરવા માટે એક જરૂરી મિટિંગ તા. ૨૪-૨-૭૪ (ફાગણ સુદ બીજ ને રવિવારના રોજ રાત્રે સાડા આઠ વાગ્યે રાખવામાં આવી છે. તો આ મિટિંગમાં બધા કાર્યકરોએ જરૂર હાજર રહેવા વિનતિ છે.) ફાગણ સુદ બીજ એ સોનગઢ જિનમંદિરની ઉચ્ચ મી વર્ષગાંઠનો પણ દિવસ છે. અને ત્યારપણી કાર્ય-વ્યવસ્થા સંભાળવા માટે ઉત્સવ પૂરો થતાં સુધી સોનગઢ રહેવાનું છે. -પ્રતિષ્ઠા-મહોત્સવ કમિટી

- * અનંતગુણમય પોતાની ચૈતન્યસત્તાનો જ્યાં મેં સ્વીકાર કર્યો ત્યાં મારી પરિણતિમાં અનંતગુણનો નિર્મળભાવ વિદ્યમાન વર્તે છે. મારા અનંતગુણનો, ને તેના નિર્મળભાવનો મને કદી વિરહ નથી.-આવી ધર્મની દશા હોય છે.
- * અહો, ચૈતન્યની શુદ્ધશક્તિને નિર્વિકલ્પપણે સ્વીકારે ને પર્યાયમાં તેની શુદ્ધતાનો વિર રહે-એમ કદી બને નહિં.
- * જે પર્યાયે પોતે અંદર ઉિતરીને શુદ્ધ શક્તિનો સ્વીકાર કર્યો, તે પોતે તો શુદ્ધ ભાવપણે વિદ્યમાન વર્તે છે, તેમાં શુદ્ધતાનો વિરહ કેમ હોય ? પોતાને પોતાનો વિરહ હોય નહિં; તેમ ચૈતન્યશક્તિની વિદ્યમાનતા જે પર્યાયે સ્વીકારી તે પર્યાયમાં શક્તિનો વિરહ નથી; તેમાં તો શુદ્ધતા વિદ્યમાનભાવપણે વર્તે છે.
- * તે એક પર્યાયમાં ચૈતન્યભાવ છે, જીવત્વભાવ છે, સુખનો ભાવ છે, પ્રભુતાનો ભાવ છે, સ્વચ્છતાનો ભાવ છે-એમ અનંતગુણની શુદ્ધતા ભાવપણે વર્તે છે.
- * અહો ! ચૈતન્યગુણની પ્રશંસા કોઈ અલૌકિક છે ! અરે જીવ ! તારા વિદ્યમાન ગુણની પ્રશંસા સંતો તને સંભળાવે છે, તે સાંભળીને તેનો ઉલ્લાસ લાવ...ને જગતની લાભ જંજાળ છોડીને પણ ઉરમાં તેને ધ્યાવ.
- * પ્રભુ ! તારી ચૈતન્યશક્તિના ચમકારામાં રાગનો પ્રવેશ નથી. જે પર્યાયમાં રાગ છે તે જ સમયે તે પર્યાયમાં ધર્માત્માને પોતાના ચૈતન્યભાવની વિદ્યમાનતા પણ અનુભવાય છે; સમયે સમયે મારા સર્વગુણ શુદ્ધતાના ભાવપણે વિદ્યમાન છે-એમ ધર્મને પોતાની ભાવશક્તિ શાનપરિણમનમાં ભેગી જ ભાસે છે; ને તે પરિણમનમાં રાગનો અભાવ છે.
- * ચૈતન્યની પરમ ઉર્મિથી કુંદકુંદપ્રભુને યાદ કરીને ગુલ્દેવ કહે છે કે-અહો, વીતરાગી સંતો ! તમે તો અમને કેવળજ્ઞાન તરફ લઈ જવા માટે દોર્યા છે. ચૈતન્યની અનંતશક્તિ બતાવીને તમે તો અમને કેવળજ્ઞાન તરફ લઈ જાવ છો. વાહ ! દિગંબર સંતોએ જગત ઉપર મણાન ઉપકાર કર્યો છે.

: ૩૮ :

આત્મધર્મ

: મહા : ૨૫૦૦

- * અહો, જ્યાં ચૈતન્યસત્તા વિદ્યમાન છે ત્યાં શું નથી ? સર્વે ગુણોની શુદ્ધતા ત્યાં વિદ્યમાન છે, તે ભાવરૂપ છે, ને તેમાં રાગાદિનો અભાવ છે. આવું ભાવપણું ને અભાવપણું-ધર્મના શાનપરિષમનમાં ભેગું જ વર્તે છે. તેને હવે રાગનો સર્વથા અભાવ થઈને કેવળજ્ઞાનનો સદ્ભાવ જીતી જશે.
- * અહો, અનંતગુણોની શુદ્ધતાનો જેમાં ભાવ છે-એવી સાધકદશા છે. સાધકને પોતાની પરિષતિમાં અનંતગુણનો નિર્ભળ ભાવ પ્રગટ વેદાય છે. જેને અનંત-ગુણની શુદ્ધતા પોતાની પર્યાયમાં ન હેખાય તેણે ચૈતન્યસત્તાનો સ્વીકાર જ કર્યો નથી. ચૈતન્યસત્તાની વિદ્યમાનતામાં તો અનંતગુણની શુદ્ધતા સત્ત્વપણે ‘ભાવ’ રૂપ હોય. ચૈતન્યદરિયામાં અનંતગુણની શુદ્ધતાના તરંગ ઉિછને છે.
- * ચૈતન્યના દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય ત્રણે ચૈતન્યભાવરૂપ છે, સૂક્ષ્મ છે; ને રાગાદિ ભાવો તો સ્થૂળ છે, ચૈતન્યભાવથી જૂદી જાતના છે. ચૈતન્યભાવને જ્યાં રાગ સાથેય સંબંધ નથી ત્યાં પર સાથે સંબંધ કેવો ?
- * શાંતિના સમુદ્ર એવા ચૈતન્યતત્ત્વને જ્યાં સ્વીકાર્યું ત્યાં ધર્માત્માને સદાય શાંતિના હીલોળા જ છે...દેહ છૂટે તોપણ શાંતિના હિલોળે આત્મા જૂલે છે.

સોનાના મંદિર ઉપર હીરાનો કળશ

- * અહો ! આવા આત્મતત્ત્વના અનુભવસહિત તેનું ઘોલન કરતાં કરતાં અમૃતચંદ્રસ્વામીએ આ અદ્ભુત ‘આત્મભ્યાતિ’ રચીને શુદ્ધતામાને કેવો મલાયો છે !! ટીકાની રચના કાળે પણ અંદર પરિષતિની શુદ્ધતા થતી જાય છે. ચૈતન્યના અલૌકિક ભાવો આચાર્યદેવે આ ટીકામાં ખોલ્યા છે. ને તેમાંથી આ ૪૭ શક્તિથી આત્માનું વર્ણન કરીને તો સોનાના મંદિર ઉપર હીરાનો કળશ ચડાવી હીધો છે. એના ભાવ સમજે તેને તેના મહિમાની ખબર પડે. (એ બધું આપણા પરમાગમ-મંદિરમાં કોતરાઈ ગયું છે. ને તેના ભાવોને આત્માના ભાવશ્રુતમાં કોતરતાં અતીન્દ્રિય આનંદ જરે છે. તે પરમાગમની-પ્રતિજ્ઞાનો અપૂર્વ મહોત્સવ છે.)

“અહો, જિનવાણીની ગંભીરતાની શી વાત !”

-એમ વીતરાગસંતોનો ને જિનવાણીનો અપાર મહિમા ગુરુદેવ

વારંવાર પ્રસિદ્ધ કરે છે....તે સાંભળતાં ભક્તિરસથી શ્રોતાજનોના અંતર ઉલ્લસી જાય છે.

- * ‘ભાવ શક્તિ’ આત્માના ચૈતન્યભાવની વિદ્યમાનતા બતાવે છે; એટલે અહીં તો હાજર માલની વાત છે, પર્યાયમાં અનંત ગુણની શુદ્ધતા વિદ્યમાન છે તેની વાત છે. ધર્મની પર્યાયમાં અનંતગુણની શુદ્ધતાની વિજય ધજા ફરકી રહી છે; તે કોઈથી નમે નહીં. આવી સાધકદશા તે ધર્મની જીવાનીનો અવસર છે... જીવાનીનું ફાટફાટ વીર્ય કોઈથી દબાયા વગર મુક્તિને સાધ્યે જ છૂટકો કરે.
- * જેમ સિદ્ધ ભગવંતોને રાગરૂપ પરિણમન નથી થતું તેમ સાધકને પણ સમ્યક્-શ્રદ્ધાના પરિણમનમાં રાગપરિણમનનો અભાવ છે. એવા સમ્યક્પરિણમન વડે જ સિદ્ધની સાચી ઓળખાણ થઈ છે. પોતામાં રાગથી બિન્ન સમ્યક્ પરિણમન વગર સિદ્ધની પણ સાચી ઓળખાણ થતી નથી.
- * અહો, અદ્ભુત ચૈતન્યશક્તિઓ....એની વીતરાગી રમત કોઈ જુદી જાતની છે. આચાર્યદિવ પોતે સમયસારમાં છેલ્લે કહે છે કે અહો ! આત્માના સ્વભાવનો મહિમા...અદ્ભુતથી પણ અદ્ભુત છે ! અને તે સ્વભાવ અમારી સાધક પર્યાયમાં જયવંત વર્તે છે.

જેવી સિદ્ધની શ્રદ્ધા છે-તેમાં રાગાદિ પરિણમન નથી, તેવી સમકિતી-સાધકની શ્રદ્ધા છે તેમાં પણ રાગાદિ પરિણમન નથી. જ્યાં સમ્યગ્દર્શન થયું ત્યાં-નિર્મળપરિણમન થયું.-તે પરિણમનમાં શું થયું ?-કે

અનંત ગુણ જે ‘નહોતા તે હતા’ થઈ ગયા,

અને જે રાગાદિ ‘હતા તે નહોતા’ થઈ ગયા.

આત્મામાં અનંતગુણ હોવા છતાં અજ્ઞાનીને પર્યાયમાં તે ન હતા, ને પર્યાયમાં રાગાદિ હતા. હવે સમ્યગ્દર્શન થતાં જે શુદ્ધ પરિણમન થયું તેમાં-

જે અનંતગુણ ન હતા તે હતા થઈ ગયા;

જે રાગાદિ દોષ હતા તે ન હતા થઈ ગયા.

: ૪૦ :

આત્મધર્મ

: મહા : ૨૫૦૦

અરે, આવો આત્મા પોતામાં છે, તે જેને દેખતાં ન આવડે તે સંતોના આત્માને
પણ ક્યાંથી ઓળખી શકે ?

શ્રી કુન્દકુન્દાચાર્ય તથા શ્રી અમૃતચંદ્રાચાર્ય વિકલ્પના કાળે વિકલ્પમાં વર્તતા ન
હતા, પણ શુદ્ધપરિષ્ણતિમાં વર્તતા હતા. તેઓ પૂછે છે-

હે જીવ ! તું અમને કેવા માને છે ?

શું અમને તું રાગ જેવા માને છે ?

-તો તું અમને ઓળખતો નથી ?

તને સત્ય જોતાં આવડતું નથી.

અમે અમારા શુદ્ધ દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયની સીમામાં છીએ, તેવા સ્વરૂપે તું અમને
દેખ તો જ તેં અમને ઓળખ્યા છે. અમારા શુદ્ધ દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયની સીમાથી બહાર તું
અમને ન દેખ. અમારી શુદ્ધ દ્રવ્યગુણપર્યાયની સીમાથી બહાર નીકળીને રાગમાં અમે
પરિષ્ણતા નથી. માટે તે રાગરૂપે તું અમને ન દેખ.

અહો, આ વાત જેની પર્યાયમાં બેઠી તેની પર્યાય સંસારમાંથી ઉઠી ગઈ.

જે પર્યાયમાં સ્વભાવ બેઠો તે પર્યાયમાં હવે સંસાર રહી શકે નહિ.

* * * *

આત્મશક્તિઓના વર્ણન વખતે વારંવાર ગુલુદેવ હૈયાના પ્રમોદથી

કહેતા હતા કે-

અહો, આત્મશક્તિઓ બતાવીને દિગંબર સંતોએ તો કમાલ કરી છે;

ચૈતન્યશક્તિનાં વહાણ દ્વારા ભવથી તારીને મોક્ષના કંઠે લાવી દીધા છે !

આત્માની શક્તિ-

આત્માની ૪૭ શક્તિ સંબંધી હું ચિત્ર બનાવતો હતો, ત્યાં પાસે બેઠેલા એક દશ
વર્ષના બાળકે તે જોઈને કહ્યું કે તમે આ ૪૭ શક્તિ લખો છોને ? મેં કહ્યું-છા ! એટલે તે કહે
કે મને તે બધી શક્તિ મોઢે આવડે છે ! મેં કહ્યું: તો કાગળમાં લખી આપ ! અને તરત તેણે
બધી શક્તિનાં નામ લખી દીધા...જે બરાબર હતા. એ નાના છોકરાનું નામ જિનેશકુમાર
છબીલદાસ કલકત્તાવાળા: તમને આત્માની કેટલી શક્તિનાં નામ આવડે છે ?

ભગવાન મહાવીર ૨૫૦૦ મા

નિર્વાણ મહોત્સવ

(નિબંધ-લેખક ભાઈ-બહેનોને ધન્યવાદ)

મહાવીર ભગવાનના ૨૫૦૦ મા નિર્વાણમહોત્સવના ઉપલક્ષમાં ‘આત્મધર્મ’ માં ૨જુ થયેલ યોજના અનુસાર ૧૫૦ જેટલા હિંદી-ગુજરાતી ભાઈ-બહેનોએ ખૂબ જ હોશથી મહાવીરભગવાન સંબંધી સુંદર લેખો લખી મોકલ્યા છે. લેખો ચૈતન્યરસથી ભરેલા ને એક-એકથી ચડે તેવા છે. બધા લેખકોને ધન્યવાદ સાથે એક સુંદર ‘મહાવીરચંદ્રક’ બેટ આપવાનું નક્કી કર્યું છે. તો આપ ઉત્સવમાં સોનગઢ પદ્ધારો ત્યારે સંપાદકને મળશો. નિબંધ-લેખ લખી મોકલનાર ભાઈ-બહેનોનાં નામ નીચે મુજબ છે-

૧.	ચેતનાબેન એન. ગાંધી	બોટાદ	૨૧.	હંસાબેન રતીલાલ ગાંધી	મુંબઈ-૬૬
૨.	મીનાકુમારી સામેરચંદજી સિંઘઈ	દમોહ	૨૨.	શારદાબેન કોદરલાલ દોશી	મુનાઈ
૩.	પ્રશાબેન એન. ગાંધી	બોટાદ	૨૩.	ઉજમશી પ્રેમચંદભાઈ સોની	વઠવાણસીટી
૪.	નીકાબેન નગીનદાસ શાહ	જાંબુડી	૨૪.	ભાનુમતી વ. પારેખ	રાજકોટ
૫.	હિંતેન્દ્ર નગીનદાસ શાહ	જાંબુડી	૨૫.	રખવચંદસા બાલચંદસા જૈન	મલકાપુર
૬.	સુરેખાબેન બાબુલાલ શાહ	જાંબુડી	૨૬.	વાડીલાલ રંગૂનવાળા	વઠવાણસીટી
૭.	પ્રેમચંદ જૈન	ખૈરાગઢ	૨૭.	વસંતરાય જે. મહેતા	વાંકાનેર
૮.	કુંતિબેન સુમેરચંદજી સિંઘઈ	દમોહ	૨૮.	સિમતાબેન બદુકલાલ જૈન	રાજકોટ
૯.	ફર્ખાબેન રસીકલાલ દોશી	રાજકોટ	૨૯.	કોકીલાલબેન સોમચંદ જૈન	અમદાવાદ
૧૦.	સરોજબેન નગીનદાસ શાહ	જાંબુડી	૩૦.	ચમનલાલ તુલસીદાસ શેઠ	જોરાવરનગર
૧૧.	રાજેન્દ્ર ચંદ્રલાલ શાહ	જાંબુડી	૩૧.	રતીલાલ દલપતરામ મહેતા	જામનગર
૧૨.	ભરત ચંદ્રલાલ શાહ	જાંબુડી	૩૨.	રૂપચંદજી વીરેન્દ્રકુમાર નાયક	દમોહ
૧૩.	દિપીકાબેન બાબુલાલ શાહ	જાંબુડી	૩૩.	જયશ્રીબેન જૈન	મુંબઈ-૬૪
૧૪.	ચંપાબેન જૈન	નીડેડા	૩૪.	દિવ્યેશ ચંદ્રકાન્ત જૈન	વડોદરા
૧૫.	સુમત્રિપ્રકાશ છગનલાલ કુણાવત	સોનગઢ	૩૫.	સિમતાબેન છનાલાલ ખંધાર	મલાડ (વે.)
૧૬.	વિજય કે. શાહ	જાંબુડી	૩૬.	સુનંદાબેન રજનીકાંત શાહ	રાજકોટ
૧૭.	રંજનબેન વાડીલાલ જૈન	વઠવાણસીટી	૩૭.	ગીતાબેન ચંદ્રલાલ દોશી	રાજકોટ
૧૮.	ઇન્દ્રિબેન કેશવલાલ કોટડીયા	હિંમતનગર	૩૮.	પ્રેમચંદ જૈન	શિવપુરી
૧૯.	ચંપાબેન નેમચંદ જૈન	સાબલી	૩૯.	વીરચંદ કરમચંદ દોશી	જૂનાગઢ
૨૦.	પ્રકાશચંદ્ર જૈન મશીનવાલે	સુહાગપુર	૪૦.	કુમારી કાન્તી જૈન	જબેરા

: ૪૨ :

આત્મધર્મ

: મહા : ૨૫૦૦

૪૧	ભાવિક આર. શાહ	રાજકોટ	૭૨	રાજકુમાર ગુલાબચંદ જૈન	જબેરા
૪૨	પ્રીતમચંદ જૈન	શિવપુરી	૭૩	મુન્નાલાલ જૈન	જબેરા
૪૩	શેઠ મોહનલાલ હરખચંદ	ધ્રાષ્ણ	૭૪	દ્વારાબેન પી. જેન	મલાડ (વેસ્ટ)
૪૪	નીરૂપમાબેન છબીલાલ જૈન	ભાવનગર	૭૫	પ્રકાશ મનસુખલાલ જૈન	કલકૃતા-૧
૪૫	લીલાવતીબેન પોપટલાલ પારેખ	ગોડલ	૭૬	વસંતરાય જે. શાહ	રાજકોટ
૪૬	સંજીવનીબેન નેમીનાથ ઘંટે	ફાલેર્ગાવ	૭૭	જ્યશ્રીબેન બી. ગોશલીયા	ગઢા સ્વામીના
૪૭	મગનલાલ કીરાચંદ શાહ	ચોરીવાડ	૭૮	લક્ષ્મીચંદ જૈન	ભીન્ડ
૪૮	શાંતિલાલ માણેકચંદ મહેતા	જામનગર	૭૯	શ્રીતેન્દ્ર રતીલાલ મહેતા	ભાવનગર
૪૯	સવિતાબેન ભોગીલાલ શાહ	અમદાવાદ	૮૦	કુસુમાબેન જૈન	જબેરા
૫૦	પ્રકાશકુમાર જે. મહેતા	મોરબી	૮૧	ગુલાબચંદ ભગવાનજી મેધાષી	
૫૧	અમરકુમાર જૈન	રાયપુર	૮૨	સુભદ્રાકુમારી જૈન	ભુરારિયા
૫૨	દિપેન જે. ભાયાણી	વડોદરા-૫	૮૩	મહેન્દ્રકુમાર જૈન	ભુરારિયા
૫૩	લલીતાબેન ચકુભાઈ જેન	જાંબુરી	૮૪	કાન્નિલાલ હરિલાલ શાહ	મુંબઈ-૭
૫૪	નીતાબેન મનફરલાલ શાહ	રાજકોટ	૮૫	શાંતિલાલ હરજીવનદાસ જૈન	અમદાવાદ-૧
૫૫	કમલેશકુમારી જૈન	ભુરારિયા	૮૬	કમલાબાઈ જૈન	બેગમગંજ
૫૬	જેઠલાલ કીરાચંદ શાહ	ચોરીવાડ	૮૭	હિંમતલાલ હરજીવનદાસ વક્રિલ	બોરસદ
૫૭	અનીલાબેન આર. ગાંધી	રાજકોટ	૮૮	પૂરનચંદ જૈન	મો
૫૮	માલતીબેન જૈન	છિન્દવાડા	૮૯	ચિન્તામણ જૈન	મો
૫૯	શૈલેષ અનંતરાય ગાંધી	ચાલીસગાંધી	૯૦	મુકેશ કોઠારી	રાજકોટ
૬૦	વાડીલાલ આર. રંગુનવાળા	વદ્વાણસીરી	૯૧	પ્રેમચંદ જૈન	કોટા (રાજસ્થાન)
૬૧	મગનલાલ ન્યાલચંદ મહેતા	વાંકાનેર	૯૨	દેવજીભાઈ કીરા ધારીઆ	મુંબઈ-૩૪
૬૨	શૈલેષ જેન	નિકોડા	૯૩	છોટેલાલ ગુલાબચંદ જૈન	જબેરા
૬૩	શક્રીબેન જેન	નિકોડા	૯૪	ગેંડાલાલ જૈન	બુદ્ધી (રાજસ્થાન)
૬૪	સુષમાકુમારી ખેમચંદજી જૈન	-	૯૫	મેનાદેવી ચૌધરી	દેવાસ (મ.પ્ર.)
૬૫	સરોજકુમારી બાબુલાલ જૈન	દમોહ	૯૬	ધર્મવતીબાઈ જૈન	માનવ (પણી નિમાડ)
૬૬	પ્યારેલાલ સુગણચંદ જૈન	ગુના	૯૭	ગુણમાલાબાઈ જૈન	ખંડવા (મ.પ્ર.)
૬૭	બૈદ્ય પ્રકાશચંદ જૈન	જબેરા	૯૮	પ્રમોદકુમાર જૈન	ખંડવા (મ.પ્ર.)
૬૮	ભગવાનદાસ સીંધિઝી	જબેરા	૯૯	નલિનીબેન જૈન	સનાવદ
૬૯	સુમનબેન જેન	નીકોડા	૧૦૦	દંસીકાબેન જે. શેઠ	વાંકાનેર
૭૦	ભદ્રેશ મગનલાલ શાહ	મહુવા	૧૦૧	રંજનબેન જે. પારેખ	લીલા
૭૧	વિમલાબેન જૈન	જબેરા	૧૦૨	જ્યોત્સનાબેન રમણલાલ	તલોએ

: મણ્ઠા : ૨૫૦૦

આત્મધર્મ

: ૪૩ :

૧૦૩	કંચનકુમારી જૈન	કોટા	૧૨૬	પિયુષ સુરેશચંદ્ર શાહ	સોનગઢ
૧૦૪	ગમ્ભીરલાલ સોની	-	૧૨૭	ભાનુભેન પારેખ	રાજકોટ
૧૦૫	દ્વાર્ભબેન દીમતલાલ શેઠ	લીબડી	૧૨૮	ચંદુલાલ દીરાચંદ શાહ	મુંબઈ-૬૮
૧૦૬	હેમલતાબેન જોહરાપૂરકર	નાગપૂર-૧	૧૨૯	કુમારી આશાબેન જૈન	જબેરા
૧૦૭	શીતલચંદ જૈન	ભોપાલ	૧૩૦	નીલાબેન ટી. શાહ	સુરેન્દ્રનગર
૧૦૮	અમરેશ ચંદ્રકાંત મહેતા	રાજકોટ	૧૩૧	સુરેશકુમાર ભુરાલાલ	સુરત
૧૦૯	ઉત્તમચંદ જૈન	સિવની	૧૩૨	જગદીશ પંચાલ	-
૧૧૦	જિનેશચંદ જૈન	મૌ	૧૩૩	ચતુરભાઈ ડી. રજાત	ઉમરેલી
૧૧૧	જશ્મીનાબેન સી. જૈન	રાજકોટ	૧૩૪	પ્રેમચંદ જૈન	બેગમગંજ
૧૧૨	સુશીલાબેન વેલજીભાઈ કરણીયા	જામનગર	૧૩૫	ભગવતીદેવી જૈન	મૌ
૧૧૩	શારદાબેન કોદરલાલ દોશી	મુનાઈ	૧૩૬	અરવીંદ એમ. સંઘવી	તલોદ
૧૧૪	ઉધાબેન કોદરલાલ દોશી	મુનાઈ	૧૩૭	સુરેશચંદ જૈન	મૌ
૧૧૫	મીનાબેન એન. ટોલિયા	ક્રોઇન્ઝિન્ટુર-૨	૧૩૮	સુરેશચંદ જૈન	મૌ
૧૧૬	કોકિલાબેન ચીમનલાલ જૈન	જોરાવરનગર	૧૩૯	મહેન્દ્રકુમાર જૈન	મૌ
૧૧૭	વિનય એચ. જૈન	અમદાવાદ-૧	૧૪૦	ફકીરચંદ અનુપચંદ જૈન	ભરૂચ
૧૧૮	રશિમબેન સોમચંદ જૈન	અમદાવાદ-૧	૧૪૧	મીશ્રીલાલ બાલચંદ જૈન	રાઘૌગઢ
૧૧૯	સંતોષકુમાર જૈન	છિંદવાડા	૧૪૨	કલ્પનાબેન મહેતા	મુંબઈ-૫૪
૧૨૦	સુન્દરકુમારી પડાંડિયા	કોટા	૧૪૩	હેમાલીનીબેન બી. જૈન	રાજકોટ-૨
૧૨૧	બ્ર. મૈનાબેન	સોનગઢ	૧૪૪	તારામતીબેન શાંતિલાલ શાહ	જલોદ
૧૨૨	કુમારી મન્જુલતા જૈન	જબેરા	૧૪૫	હરનીશ વૃજલાલ શાહ	ભડી (કચ્છ)
૧૨૩	રાજકુમારી જૈન	અશોકનગર	૧૪૬	એસ. પી. શેઠ	મુંબઈ-૨૯
૧૨૪	જયંતિલાલ મુળજીભાઈ સોની	-	૧૪૭	રમિલાબેન બાબુલાલ કોટિયા	જાંબુડી
૧૨૫	રજનીકાન્ત કે. જૈન	મુંબઈ	૧૪૮	દરબાર હરિસિંહજી	સરવાળ

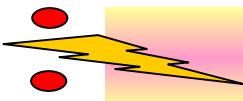
આ ઉપરાંત કેટલાક લેખો નામ-ઠામ વગરના છે. આપે લેખ લખ્યો હોય ને નામ ન આવ્યું હોય તો નામ-સરનામું લખશો. અહીં લેખ સાથે જે નંબર આપેલ છે તે માત્ર સંખ્યાની ગણતરી માટે છે. લેખો તપાસવાના હજુ બાકી છે.

(દશ વાક્યોને બદલે આ વખતે અવનવા ૧૨ કોયડા આપેલ છે.)

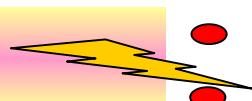
: ૪૪ :

આત્મધર્મ

: મહા : ૨૫૦૦

બે વારતા

* વજબાહુનો વૈરાગ્ય *

રાજકુમાર વજબાહુ મનોદ્યારાણી સાથે હાથી ઉપર બેસીને નગરી તરફ જઈ રહ્યા છે, સાથે તેમના સાળા ઉદ્યસુન્દર અને બીજા રહ રાજપુત્રો છે. વનમાંથી પસાર થતાં થતાં એકાએક વજબાહુની નજર થંભી ગઈ...આશ્વર્યથી એક ઝાડ તરફ એકીટસે જોઈ રહ્યા.

* ઉદ્યસુન્દરે કહ્યું: કુમારજી ! કયા દેખ રહે હો ?

* કુમારે અંગુલિનિર્દેશ કરીને કહ્યું: દેખો ઝાડ નીચે વહ મુનિ બિરાજમાન હૈ...અહા ! કેસી અદ્ભુત હૈ ઉનકી દશા ! ! ધન્ય હૈ ઉનકી જીવન !!

* ઉદ્યસુન્દરે કહ્યું: કુમારજી ! કયાંક આપ પણ એમના જેવા ન થઈ જતા !

* વજકુમારે કહ્યું: વાહ ! ભાઈ, હું એ જ ભાવના ભાવતો હતો..તમે મારા મનની વાત જાણી લીધી; હવે તમારા મનમાં શું છે તે કહો !

* “મારી પણ એ જ ભાવના છે”—ઉદ્ય સુન્દરે કહ્યું. અને બન્ને રાજકુમારો મુનિરાજના ચરણસમીપ ચાલ્યા...સાથે છય્યિસેય રાજપુત્રો પણ ચાલ્યા...મુનિરાજ પાસે દીક્ષા લઈને એ બધાય મુનિ થઈ ગયા...રાણી મનોદ્યા વગેરે પણ સંસારથી વિરક્ત થઈ અર્જિકા થયા.

ધન્ય એ સંસારથી વિરક્ત સન્તોને.

બંધુઓ વનમાં પહેલેથી આત્મજ્ઞાનના સંસ્કાર લીધા હોય, તો જીવના અંતરમાં વૈરાગ્યનું જરાણું સહેજે વહેતું હોય છે; ને આવી ધન્યપણે સંસાર છોડીને મોક્ષને સાધતાં વાર લાગતી નથી. માટે, રાજપુત્રોની જેમ તમેય જીવનમાં પહેલેથી જ જ્ઞાન અને વૈરાગ્યના સંસ્કાર રાખજો.

ફિ વાધણનો વૈરાગ્ય ફિ

સુકોશલ રાજકુમારનો જન્મ થતાં જ તેને રાજતિલક કરીને રાજ કીર્તિધરે દીક્ષા લઈ લીધી. એમની દીક્ષાથી આધાત પામેલી રાણી સહદેવીને મુનિવરો પ્રત્યે અણગમો થઈ ગયો... ને એકનો એક કુમાર પણ મુનિને દેખીને કયાંક મુનિ ન થઈ જાય—એવી બીકથી તેણે એવો દુષ્ટ હુકમ કર્યો કે કોઈ મુનિને નગરીમાં આવવા ન દેવા.

એકવાર રાજમહેલની અગારીમાં ઊભો ઊભો કુમાર જુએ છે કે નગરના દરવાજે કોઈ તેજસ્વી મહાત્મા આવી રહ્યા છે, પણ દરવાન તેમને અટકાવે છે. વૈરાગી કુમારે પૂછ્યું—માતા ! એ તેજસ્વી મહાત્મા કોણ છે ? ને દરવાન તેમને કેમ રોકી રહ્યો છે ?

કુંવરનો પ્રશ્ન સાંભળતાં જ માતાના મનમાં ધ્રાસકો પડ્યો. તેણે કહ્યું: ‘બેટા,

એ તો હશે કોઈક ભીખારી ! ' અરરર ! એક વખતના પોતાના પતિને અને એક મહાન વીતરાગી જૈન મુનિરાજને આ હુષ્ટરાષી ભીખારી કરી રહી છે.—એ સાંભળીને ધાવમાતા રડી પડી...કુંવરે પૂછતાં તેણે ખુલાસો કર્યો કે: બેટા ! તારી મા જેને ભીખારી કરી રહી છે તે અન્ય કોઈ નહિ પણ તારા પિતા જ છે, એ મુનિ થયા છે; ને તારી માતાના હુકમથી જ દરવાન તેને રોકી રહ્યો છે...એક વખતના રાજના માલિકને આજે નગરમાં પ્રવેશતાં એક દરવાન રોકી રહ્યો છે ! —રે સંસાર ! !

કુંવર તો એ સાંભળતાં જ પિતા પાસે દોડી ગયો...ત્યાં ને ત્યાં જ જિનદીક્ષા ધારણ કરીને રાજપુત્ર મરીને મુનિપુત્ર બન્યો...પિતાનો સાચો વારસદાર બન્યો...માતા હુષ્ટ પરિણામથી મરીને વાધણ થઈ...ને ધ્યાનમાં બેઠેલા પુત્રને (સુકોશલ મુનિને) ખાવા લાગી...પણ એનો ઝાથ જોતાં એને જાતિસ્મરણ થયું: અરે ! આ તો મારો પુત્ર ! ! પછી તો કીર્તિધર મુનિરાજે સંબોધન કરીને એ વાધણને વૈરાગ્યનો ઉપદેશ આપ્યો...ને એ વાધણ પણ ધર્મ પામી.

આત્મધર્મ-પ્રચાર તથા બાળવિભાગ માટે આવેલ રકમોની યાદી

૫૧	રૂપચંદ બાદરમલ શાહ	મદ્રાસ	૧૧	શાંતાબેન મણિલાલ	સોનગઢ
૧૧૧	છોટાલાલ ડામરદાસ શાહ	સોનગઢ	૨૫	ગુલાબચંદ ભગવાનજી હેમાણી	સોનગઢ
૫	કાન્તાબેન દવે	સોનગઢ	૨૫	સમતાબેન રતિલાલ	વઢવાણ
૫૧	પાંચુબેન ચુનીલાલ	રાણપુર	૧૧	હિમાંશુ રસિકલાલ	ઘાટકોપર
૫૧	હુધીબેન દેવચંદ મોદી	સોનગઢ	૧૧	રસિકલાલ અમીચંદ ડગલી	ઘાટકોપર
૧૧	શશીકાંત ભીખાલાલ	રાજકોટ	૧૦૧	કપુરચંદ ત્રિભુવન વોરા	કલક્તા
૩૧	ભાનુબેન વેલાણી	કલક્તા	૫૧	તારાચંદ ત્રિભુવન વોરા	કલક્તા
૫૧	ખેમરાજ હુલીચંદ જૈન	સોનગઢ	૫૧	કાંતિભાઈ મોટાણી	મુંબઈ
૫૧	કસ્તુરબેન એન. લોહીયા	સોનગઢ	૧૧	કાંતાબેન દવે	સોનગઢ
૫૧	બ્ર. હરિલાલ જૈન	સોનગઢ	૨૫	હર્ષદ મુલવંતરાય	કલક્તા
૫૧	વેલજી ધરમશી	નાઇરોબી	૫૧	મરધાબેન પ્રેમચંદ	ચુડા
૧૨૫	ડો. ચીમનલાલ એમ. શ્રોઙ	મુંબઈ			

(તા. ૩૧-૧-૭૪ સુધી)

પરમાગમમંદિરનો મંગલ ઉત્સવ એવા આનંદથી ઉજવીએ કે સ્વ-પર સૌને આત્મલાભનું કારણ થાય, ને જૈનશાસન શોભી ઊઠે.

: ૪૬ :

આત્મધર્મ

: મહા : ૨૫૦૦

ચાલો બાળકો આનંદ કરીએ-

સોનગઢમાં આનંદનો મજાનો અવસર નજીક આવી રહ્યો છે. બાળકો, તમે પણ ઉત્સવમાં આવી શકશો તો આનંદની વાત છે. ત્યાર પહેલાંય તમને થોડોક આનંદ કરાવીએ તમને ઉખાણા શોધવા તો બહુ ગમે, એટલે અહીં કેટલાક ઉખાણા આપ્યા છે, તેનો જવાબ શોધતાં તમને આનંદ થશે ને ધાર્મિક જ્ઞાન પણ મળશે. (સં.)

(૧)

અક્ષર સાડાપાંચ છે, પ્રસિદ્ધ ભારતમાંય, ગ્રીજે-બીજે ઈષ્ટદેવ, એક-બેથી સંભળાય, છેલ્લો-બીજો જળમાં વસે, ભારતના છે સન્ત, એનું કહ્યું ઓળખશો તો લેશો ભવનો અન્ત.

(૨)

પહેલ-બીજે હેમ છે, ચાર અક્ષરનું ધામ; ગ્રીજો-ચોથો દૂર્જ છે, કહોજુ કયું તે ગામ ?

(૩)

પ્રગટી વાણી વીરની, પંચાક્ષરી એ નામ; ગૌતમ જ્યાં ગણધર થયા, કહોજુ કયું એ ધામ ?

(૪)

ધાતીકર્મનો ક્ષય કરી પ્રગટયું જ્ઞાન અનંત; દેહ છતાં પરમાત્મા....કહોજુ ક્યા ભગવંત ?

(૫)

ઉપયોગ લક્ષણ જેહનું, જાણો સૌને જેહ; પણ ઇન્દ્રિયથી જણાય ના, ઓળખી કાઢો તેહ.

(૬)

સત્તસંગના સેવન થકી જેની પ્રાસિ થાય, એની પ્રાસિ થયા પછી જરૂર મુક્તિ થાય. એની પ્રાસિ થતાં અહો ! આનંદ ઉરમાં ન માય. કરી લ્યે પ્રાસિ એહની તે ધન્ય ધન્ય જગમાંય.

(૭)

જીવને જીવ જાણ્યો નહિં, ગણ્યું શરીરને જીવ; જેથી બહુ દુઃખી થયો, કહો કેવી એ ટેવ ? દૂષમન છહી ઉતારનો, જગતમાં એ દુષ, એને જો હાડી નાંખશો તો થશો અંહિસક પુષ.

(૮)

જો આત્માને જાણશું, થઈશું એમાં લીન; એનું ફળ શું પામશું ? શોધી લેજો પ્રવીણ.

(૯)

આત્માને નહિં જાણશો, કરશો કદી પુષ્યરાગ; એનું ફળ શું પામશો ? શોચો જરા હિમાગ.

(૧૦)

સૌથી મોટો દેવ છે, વિચરે અવનિમાંય, ભરતમાં આવે નહિં છતાં કર્યો પરમ ઉપકાર. ભક્ત એના ભરતે વસે, સાંભળી એની વાણ. સંત હૃદય બિરાજતા કહોજુ ક્યા ભગવાન ?

(૧૧)

પ્રથમ બેમાં બાવન વસે, અક્ષર જેના પાંચ; આપે સમ્યક્ જ્ઞાનને, જો તું ભાવથી વાંચ. કુંદુંદુંદેવનું હૃદય છે, ને વીરપ્રભુની વાણ, કહ્ષાનગુરુને વાહલા ને ભારતના છે ભાણ. જેનો ઉત્સવ અતિધારો, મંદિર પણ છે મહાન, વર્દ્ધમાન જિન શોભતા...કહોજુ એનું નામ !

(૧૨) વર્ષ હજાર અઢી વીતીયા...પણ વર્તે શાસન આજ.

એને જો ઓળખો તમે તો લઈ લ્યો મુક્તિરાજ.
કરતા વૃદ્ધિ ધર્મની ને પોતે ધર્મ સ્વરૂપ,
સુવર્ણમાં પધારીયા, છે મહોત્સવ આનંદરૂપ.
ત્રણ શિખર એક મંદિરે, ને કળશા છે ઓગણીશ,
બિરાજે ભગવંત જે...તેને નમાવું શીષ.

(ઉખાણાનાં જવાબમાં જોડણીદોષ ચલાવી લેવામાં આવ્યા છે.)

ફાગણ સુદ ૧૩ પહેલાં જેમના જવાબ આવી ગયા હશે તેમને 'સમ્યકૃત્વકથા'
પુસ્તક બેક મોકલાશે; અગર રૂબરૂ લઈ જવું. સરનામું: સંપાદક આત્મધર્મ, સોનગઢ
(૩૬૪૨૫૦)

ગતાંકના જવાબ:- પાનું: ૬, ૮, ૧૦, ૧૭, ૨૪, ૧૪, ૮, ૨, ૧ ભગવાનનાં
નામ : સીમંધરભગવાન, નેમનાથ ભગવાન, મહાવીર ભગવાન.

મંગલ કામના

ક્ષેમં સર્વપ્રજાનાં પ્રભવતુ બલવાન् ધાર્મિકો ભૂમિપાલઃ;
કાલે કાલે ચ સમ્યગ્વર્ષતુ મધવા વ્યાધયો યાન્તુ નાશમૃ;
દુર્ભિક્ષાં-ચૌરમારી-ક્ષણમપિ જગતાં માસમભૂન્જવલોકે,
જૈનેન્દ્ર ધર્મચક પ્રભવતુ સતતં સર્વસૌખ્યપ્રદાયિ.

શ્રી જિનેન્દ્ર ભગવાનની પૂજા કરીને શ્રાવક મંગલ ભાવના ભાવે છે. કે
અહો, જગતમાં સર્વ જીવોને સુખ દેનાસું શ્રી જિનેન્દ્રભગવાનનું ધર્મચક,
જગતમાં સતત પ્રવર્તો...શ્રી જૈનશાસનના પ્રતાપે સર્વ પ્રજાજનોનું કલ્યાણ
થાઓ; રાજ્યનું પાલન કરનારા ધાર્મિક અને બળવાન હો; દેશમાં સુકાળ હો
ને વ્યાધિનો નાશ પામો, દુર્ભિક્ષા-ચૌરી-મરકી વગેરે કોઈ ઉપદ્રવ આ
જગતમાં એકકાણ પણ ન હો. અહો, આવું કલ્યાણકારી જૈનશાસન જયવંત
વર્તો. જિનેન્દ્રદેવના પંચકલ્યાણક જગતના જીવોનું કલ્યાણ કરો.

મંગલવધાઈ: છાપતાં સમાચાર મળે છે કે પરમાગમ-મંદિરમાં બિરાજમાન થનાર
વર્દ્ધમાન ભગવાનની સવાપાંચ કૂટની ભવ્ય પ્રતિમા તા. ૧૬ મીએ તૈયાર થઈ જશે, ને
લગભગ તા. ૧૮મીએ સોનગઢ પધારવાનો સંભવ છે.

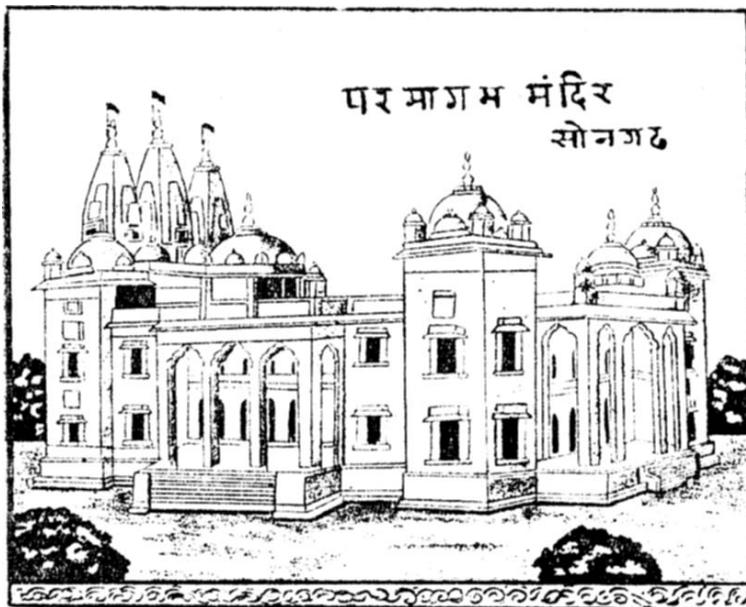

કંકોતરી

(રાગ: એક અદ્ભુત આત્મા...)

શ્રી વીરપ્રભુના મંડપમાં વળી કુંદગુરુના મંડપમાં,
પરમાગમના મંડપમાં...તમે...આવજો...પધારજો... તમે....
વિદેહીનાથ પધારજો વળી સાધકસંતો આવજો,
અઢીદીપનાં સૌ સાધમી...તમે આવજો...પધારજો... તમે... શ્રીવીર.
જ્યાં સમકિતનાં તો તોરણ છે, સુજ્ઞાન-મંગલદ્વાર છે,
જ્યાં ચારિત્ર-શિખર શોભે છે...તમે આવજો...પધારજો... તમે... શ્રીવીર.
પચ્ચીસો વરસે આવે છે શ્રી વીરપ્રભુ પધારે છે,
દર્શન આનંદકાર છે...તમે આવજો...પધારજો... તમે... શ્રીવીર.
શ્રી ગુરુ કહાન બોલાવે છે સૌ ભક્તો સ્વાગત આપે છે,
સુવર્ણ વાજાં વાગે છે....તમે આવજો...પધારજો... તમે... શ્રીવીર.
જ્યાં આનંદ અપરંપરા છે, જ્યાં ચૈતન્યનાં રસપાન છે,
જ્યાં રલત્રયનાં દ્વાર છે...તમે આવજો...પધારજો... તમે... શ્રીવીર.
જ્યાં વીરપ્રભુનાં વહેણ છે, જ્યાં કુંદપ્રભુનાં કહેણ છે,
જ્યાં ખુલ્લા મુક્તિ મારગ છે...તમે આવજો...પધારજો... તમે.... શ્રીવીર.
આ ઉત્સવમાં જો આવશો ને વીરનો મારગ જાણશો,
તો ભવના છેડા પામશો, તમે આવજો પધારજો... તમે... શ્રીવીર.

-બ્ર. હ. જૈન

અહી મુક્તિમારગ ખૂલ્લા છે...તમે આવજો...સૌ આવજો...

ગુરુદેવના મંગલઙ્કસ્તે કંકોત્તીનું મૂરત : અહેવાલ માટે જૂઓ પાનું હ અને ૨૨

૩ સમાજના વડીલોનું ને યુવાનોનું કર્તવ્ય

બંધુઓ, જૈનસમાજને માટે એક જરૂરી વાત આજે ફરીથી રજુ કરીએ છીએ. વાત નાની પણ અત્યંત જરૂરની છે; આત્મરહ્મ અંક નં. : ઉહરમાં ગુરુદેવના ઉદ્ગાર સાથે તેની થોડીક રજૂઆત કરી હતી. એ લેખ વાંચીને ઘણા જિજ્ઞાસુ વડીલોએ, તેમજ યુવાન ભાઈ-બહેનોએ તેમાં પોતાની સંમતિ અને પ્રસ્તૃતા પ્રગટ કરી છે, ને આ પ્રમાણે થાય તે ઉત્તમ છે. ખરેખર, ધન સામે ન જોતાં ધર્મસંસ્કાર સામે જોવાની મુખ્યતા રાખવી જોઈએ-એ દરેક જૈનગૃહસ્થનું, ને ભાઈ-બહેનોનું ખાસ કર્તવ્ય છે. બંધુઓ, બહેનો! તમે પોતે જ જો ધર્મસંસ્કારવાળું સ્થાન પસંદ કરશો તો તમારી તે પસંદગીમાં વડીલો પણ ધન્યવાદપૂર્વક તમને આશીર્વાદ આપશો. તમારે તમારા ધર્મસંસ્કારની રક્ષા માટે તથા વૃદ્ધિ માટે એમ સ્પષ્ટ કહી દેવું જોઈએ કે અમારા ધર્મસંસ્કારને જ્યાં બાધા આવે તેમ હોય તેવા સ્થાનમાં અમારો સંબંધ અમે પસંદ નહિ કરીએ. ‘ભલે કુંવારા રહેણું પણ જૈનસંસ્કાર છોડીને બીજે તો નહીં જ જઈએ’-આવી ધર્મટેઢતા તો જિજ્ઞાસુમાં હોવી જ જોઈએ. ધર્મના ભોગે ધન અમારે નથી જોઈતું. શ્રાવકના ગુણોમાં ‘સમદત્તી’ નામનો એક ગુણ કણ્ઠો છે એટલે કે પોતાની કન્યાનું દાન સમાનધર્મીમાં કરે, વિધર્મીમાં ન કરે. અહો, આવા સર્વ શ્રેષ્ઠ જિનધર્મના સંસ્કાર મળ્યા તો આપણા સંતાનોને આપણે તેનાથી છોડાવીએ...કુધર્મના કુવામાં ન નાખીએ.

આ વાતનો સૌએ સ્વીકાર કરવા છતાં કેટલાક વડીલોએ મુશ્કેલી બતાવી છે કે ‘સમાજના પૈસાવાળા લોકો સામાન્ય સ્થિતિવાળા માણસો સાથે સંબંધ બાંધવા આતુર નથી, સૌ પૈસા સામે જૂએ છે!’ તે વડીલશ્રીએ રજૂ કરેલી મુશ્કેલીમાં તથ્ય છે, આજ સમાજમાં તેવી પરિસ્થિતિ દેખાય છે, પણ ધર્મપ્રેમી વડીલો અને તેમના બહાદૂર સંતાનો હવે જાગૃત બનતા જાય છે, તેઓ જાગૃત થઈને આ બાબત મક્કમપણે હાથમાં લ્યે, તેનો પ્રચાર કરે, ને પોતાના ધરેથી જ તેના પાલનનો મંગળ પ્રારંભ કરે, તો સમાજમાં મહાન જાગૃતિનું અને ધર્મપ્રભાવનાનું એક ઉત્તમ કાર્ય થશે. બહાદૂર યુવાનો જાગો! ને વીરપ્રભુના આ અઢીહજારમા નિર્વાણમહોત્સવમાં તમારું કાર્ય સંભાળો. -જય મહાવીર